

NIEUW BATAVIAASCH HANDELSBLAD.

Editie voor Nederland.

HOOFD-BUREAU: Batavia, bij BRUINING & WIJT.

Rotterdam, bij M. WIJT & ZONEN.

VOORWOORDEN,

VOORKOMENDE IN DE GEWONE EDITIE VAN HET

Nieuw Bataviaasch Handelsblad.

VERSLAG DER VERGADERING

van belangstellenden in de Nederlandsch-Indische Droogdok-Maatschappij, gehouden te Batavia, den 30 September 1872.

De heer mr. Hoek leidde de vergadering in met een toespraak, waarin hij onder meer wees op het hooge belang voor Batavia's handel en scheepvaart van het tot stand komen van deze maatschappij. Hij wilde de zaak niet aanprijzen; zij prees zich zelve aan. Men rekende dan ook in Nederland op belangrijke deelneming te Batavia. Aanvankelijk had hij hoop op onverdeelde sympathie; maar hem waren bezwaren medegedeeld. Intusschen was hij van meening, dat aan de bezwaren, bijv. over de inrichting van het bestuur, door later overleg zeer goed te gemoet te komen was. Ook hij deelde dit bezwaar, maar hij was van meening, dat het niet overwegend was. De ondervinding had toch in Nederland geleerd, dat het goede gunstige resultaten gaf daar het bestuur geheel te vestigen van lichamen, bestemd om in Indie te werken. Men is te ver af en kent de omstandigheden niet genoeg. Hij had deze vergadering bijeengeroepen, gevoelende dat dit zijne taak was, omdat door bespreking de bestaande bezwaren uit den weg zouden kunnen worden geruimd. De toekomst van Batavia eischte immers een haven en dok-inrichtingen. Hij verzocht de aanwezigen hunne meening te doen kennen.

De heer Kloppenburg verklaarde daarop dat hij eerst een dag te voren tijd had kunnen vinden om het plan na te gaan.

Het prospectus van de Nederl. Ind. Droogdok Maatschappij stelt voor een kapitaal bijeen te brengen van / 2,400,000.

en wel door 900 aandelen te plaatsen ad / 1,000 900,000
en bij wijze van met 6 pct. gegarandeerde
renten, obligatiën uit te geven voor een
bedrag van / 1,500,000,

waarop dus jaarlijks te betalen aan renten / 90,000

Ten einde die renten te dekken, af te schrijven op de dokken, een dividend uit te keeren en een reserve-fonds te creëren, heeft men een inkomsten-berekening gemaakt, waaromtrent op bladz. 16 (onderaan) wordt gezegd: *men kan ze r verschillende combinatiën treffen, die allen weder tot dezelfde financiële rijkdom leiden.*

Om tot het beschikbaar saldo te komen van / 220,000, heeft men berekend dat te Batavia 67

en te Soerabaja 85

te samen 152 schepen zullen dokken!

De vraag doet zich hier van zelve voor: op welken grond berust dit cijfer?

Men moet daartoe terugkeeren tot bladz. 11, waar men tot de levering van het bewijs van de voordeelen der exploitatie overgaat.

Dat Batavia de eerste haven in de nabijheid is voor alle schepen, die straat Sunda doorkomen, is zeker juist. Maar in den oostmousson zal men van Anjer direct koers stellende naar Singapore, dikwijf die haven nog vlugger bereiken dan Batavia.

Voor de terugreis der schepen van China en Japan is Singapore en niet Batavia de eerste haven, zoo lang in de Chinese zee de N.O. mousson heerscht, en in den Z.W. mousson komen de schepen langs de oostelijke route, waarvoor Batavia geheel uit den koers ligt.

De schrijver beweert, dat te Singapore drie dokken goede rekening maken. Het is hem zeker onbekend, dat aan één der drie dokken maandelijks een belangrijke som wordt uitgekeerd, om het gesloten en buiten de konkurrentie te houden en het daardoor aan de beide andere mogelijk is een dokgeld te berekenen, dat buitensporig hoog is. De groote inkomsten van de Tanjong Pagar Company vloeien solter hieruit voort, dat zij zulk een prachtige watergelegenheid bezit en daarom kaden en pakhuizen aan haar dok heeft kunnen verbouwen, waar alles vereenigd wordt gevonden, om de grootste stoomschepen een vlugge expeditie te verzekeren. Die maatschappij bezit als het ware een eigene haven en is daarom niet als maatstaf aan te nemen voor een vergelijking van hetgeen hier is daar te stellen. Singapore bezit zulke natuurlijke voordeelen als hier met de grootste onkosten niet te verkrijgen zijn.

Men beweert verder, dat de scheepvaart op Java zich in den laatsten tijd zeer heeft uitgebreid. Weder vragen wij: uit welken bron vloeit dit beweren voort? Welke statistieke bewijzen voert men daarvoor aan?

Dat de kustvaart met zeilschepen tot een klein minimum is gereduceerd, sedert de stoomschepen van de N. I. Stoomvaart-Maatschappij den geheelen archipel doorkruisen, is maar al te zeer bekend, en dat zij zich wel nooit meer releveeren zal, wordt wel door niemand betwijfeld. De kleine inlandsche handelsvaartuigen kunnen niet worden medegerekend. Zij zijn doorgaans van kleine tonnage.

De stoomvaart in Indie breidt zich gaandeweg uit, maar als het aantal stoomers hier in de vaart verdubbeld werd, zouden zij geen emplooi vinden. Alleen kan naar mijn oordeel nog worden te gemoet gezien, dat Batavia, eenmaal in het bezit van een goede haven gekomen, de produkten van de verschillende kustplanten naar hier worden overgevoerd, om van hier in stede van daar naar Europa of elders te worden verscheept. Maar dan zullen ook een twaalftal daarvoor ingerichte stoomers al vrij kunnen vervoeren.

En wat nu de groote scheepvaart betreft, men zou om het beweren te staven dat zij zich zoozeer heeft uit-

gebreed, ook moeten kunnen aantoonen, dat de produktie is toegenomen. En is niet herhaaldelijk er op gewezen, dat de koffiekultuur achteruitgaat en die van suiker stationair is gebleven?

Ik wijs er op, dat met de toenemende bevolking van Java de groote konsumtie van rijst de prijzen te hoog heeft opgevoerd zoo dat dit artikel, met uitzondering van de Indramajoesoorten, om zoo te zeggen in het geheel niet meer wordt uitgevoerd. De thee-produktie is een belangrijke tak van de Indische industrie geworden, maar toch nog van te geringe beteekenis om de vrachten te beheerschen, en de tabak is een op- en neergaand artikel, wat het kwantum betreft.

Dat de scheepvaart op Java zich uitbreidt, is een holle klank zonder eenige waarde of beteekenis.

Men doet het voorkomen alsof de gebrekkige reparatiemiddelen de vreemde reederijen terughoudt de schepen naar hier te zenden. Dit is een vals argument; al waren er nog zooveel dokken, als er geen vrachten zijn, dan komen de schepen ook niet.

De bepaling dat de N. I. stoomschepen in den vervolge geen gebruik zullen kunnen maken van gouv. dokken zal alleen dan ten voordeele komen van de partikuliere dokken wanneer zij even goed en niet duurder werken als te Singapore, want terwijl de N. I. Stoomv. Mij. ook op Singapore vaart, hare schepen af en toe daar eenige dagen moeten doorbrengen, kan zij zonder tijdverlies naar de booten laten dokken.

Van de stoombooten der Mij. Nederland kan men al zeer weinig verwachten, tenzij de schroeven niet verbeterd werden; want een schip dat in zes weken de reis naar hier maakt om na één maand hier vertoevens terug te keeren, heeft niet noodig te dokken, tenzij men als het schip gelanden is, even wilde dokken, om den bodem met vet te besmeren; maar van zulke experimenten zal die Mij. zich wel onthouden.

Te Soerabaja, beweert de schrijver, werpen de partikuliere werven groote winsten af. Het tegendeel is bewezen met de liquidatie van wijlen den heer Olie. — Thans zijn alle kielliggers en werven in handen van ééne firma en het is zeer de vraag of deze spoedig rijk zal zijn.

Omdat de kustvaart te gronde gaat en schepen in аварij maar weinig voorkomen, laat het zich zeer betwijfelen of te Soerabaja voordeelige zaken worden gemaakt en of als te Batavia een partikulier dok komt, er wel te Soerabaja een dok behoeft gemaakt te worden, — althans met eenige kans van winsten af te werpen is zeer de vraag.

Men beroept zich op de ondervinding, dat overal waar naast en met het drooge dok eene reparatiewerf werd geëxploiteerd, de exploitatie steeds voordeelig was.

Wanneer dit door bewijzen werd gestaafd, dan kon aan dat beweren en aan dat beroep op ondervinding enig geloof geschonken worden. Veel meer is het ééne exceptie, dat die zaken verbonden zijn. — Men vindt het niet in Holland, bij mijn weten niet in Engeland, ook niet te New York. Overal in die landen worden de dokken en scheepshellingen verhuurd zonder dat men zich met de reparatie der schepen inlaat. Waren er groote voordeelen van te verwachten, men zou er reeds lang toe zijn overgegaan.

Ken blik op de eilanden Amsterdam en Middelburg! Ja zocals zij op de kaart zijn afgetekend, maar — van naderbij beschouwd, zien zij er heel anders uit, dan de voorstelling die de heer Bosch er van geeft.

1o. is Middelburg geheel onbewoond en onbewoonbaar. Het is een laag eiland, gevormd door koraal — waarop wel boomen staan, maar geen mensch kan leven;

2o. is Amsterdam voor meer dan de helft evenzeer gevormd. Alleen aan de Zuidzijde heeft men eene strook, die bewoonbaar en ook bewoond is.

Bij eenige graving in het zand stuit men er ook spoedig op koraal.

De ruimte die daar bestaat voor de oprichting eener reparatie-werf kan intusschen als voldoende groot gescht worden; maar eene andere vraag is deze, zal men er werkvolk naar toe kunnen krijgen, — zal het bewoonbaar zijn voor andere menschen dan de weinige visschers, die er leven en geteeld zijn?

Men stelt zich voor daar een uitgebreid etablissement op te richten, want men spreekt ook van het daarstellen van kolen-pakhuisen, waar de stoomschepen hunne kolen komen innemen. Met al die voordeelen voor oogen, bestaat er bij de ontwerpers geen twijfel meer aan de voordeelige exploitatie en nu volgen de cijfers.

Wat deze betreft, zonder in eene volledige analyse te treden, wantoe de tijd mij heeft ontbroken, meen ik te mogen opmerken:

1o. dat het aantal schepen dat dokken zal, buitensporig hoog is aangenomen;

2o. dat in stede van te Batavia / 25,000, te Soerabaja / 14,000 met timmeren te verdienen, veel meer kans bestaat er geld mede te verliezen;

3o. dat het timmeren van schepen op eene plaats, waar niet dan tegen onereuse prijzen werkvolk zal verkregen worden, veel te duur zal worden.

Dat men van de voorgestelde onderneming, zonder nog van verlies te spreken, vooreerst geen winsten te verwachten heeft, en de / 90,000 's jaars aan renten te vergoeden een zware lastpost zal blijken te zijn, die in 10 jaren het gestorte kapitaal van / 900,000 aan aandeelen zal verslinden.

Men heeft schoonschijnende redenen aangevoerd, zonder enig bewijs te leveren van de waarheid zijner stellingen en men tracht door hoogklinkende woorden aandeelhouders te verkrijgen.

Dat moet niet de basis zijn waarop men de gelden bijeen brengt voor eene onderneming, hoeseer hare behoefte ook gevoeld wordt.

Het plan van de Droogdok-Maatschappij, zoo als het herwaarts is gezonden is onuitvoerbaar, onbestaanbaar en ik ben ten volle overtuigd, dat zij die er over kunnen oordeelen, met mij dat gevoelen zullen deelen.

Men heeft doorgewerkt op het eerste plan van den heer Bosch, dat, wat de cijfers betreft zoodanig uit de lucht is gegrepen, dat men er over verbaasd is, dat zulk een stuk nog enig geloof heeft gevonden.

Om slechts op eene zaak in die eerste brochure van den heer Bosch te wijzen, diene dat de heer Bosch daarin aannam, dat te Batavia jaarlijks een 3000tal van schepen van groot charter aankomt, waarvan hij berekent dat jaarlijks 250 schepen van gemiddeld 1200 tonnen zullen moeten dokken, en dat als eenmaal het dok is daargesteld de scheepvaart zoodanig zal toenemen dat het aantal schepen, dat naar hier komt, zal verdubbelen.

Hiertegenover stel ik de volgende cijfers:
in 1869 kwamen te Batavia aan 350 schepen, metende 264,016 tonnen of gemiddeld 752 tonnen;
in 1870 308 schepen metende 218,846 tonnen of gemiddeld 704 tonnen;
in 1871 315 schepen metende 218,961 tonnen of gemiddeld 679 tonnen.

In die getallen waren begrepen ook die schepen welke Batavia slechts sandeden om water in te nemen of passagiers af te zetten, dan wel in ballast om orders waar zij op de kust moesten beladen worden.

Uit het overzicht van handel en scheepvaart van 1871 te Amsterdam bij Metzler en Basting uitgegeven, wordt vermeld dat in 1871 van Java in Nederland 242 schepen zijn binnengekomen.

Ik geloof dat eene dok-maatschappij te Batavia bestaan-

baar is, maar dat men de eerste paar jaren geen winsten daarvan te wachten heeft en dan nog alleen onder de voorwaarden dat Batavia de voorgestelde haven verkrijgt; want zoolang men zich met een eiland zal moeten behelpen, om daar het dok te leggen, zal men in den afstand, waarvan men zoowel werkvolk als materialen moet halen, een hinderpaal ontmoeten die de voordelen der exploitatie tot niets reduceeren of men zou de tarieven zeer hoog moeten stellen, maar dan tegen de konkurrentie van Singapore niet kunnen bestand zijn.

Het dok zal zoolang de haven niet gereed is, bij Purmerend moeten gelegd worden.

Dit plan cischt nadere toelichting; daartoe heeft mij de tijd ontbroken.

De heer *de Brujn Kops* zegt, dat het plan om droogdokken te Batavia en te Soerabaia te vestigen, van zoo groot belang voor Java's handel is, dat men zich hier minder de vraag hebbe te stellen: zijn de cijfers van rentabiliteit juist, zullen we zooveel percent bekomen? dan wel brengt ons direkt belang mede om de zaak met alle krachten te helpen tot stand brengen?

Van Indie zal men intusschen voorzeker geen zeer belangrijk gedeelte van het kapitaal vorderen.

Maar dan is toch de andere vraag: of men door aan dit plan finantiele en zedelijke ondersteuning te verleenen, het doel bereikt? Is dit niet het geval, kan men vooraf nagaan dat de op te richten maatschappij op onwisse finantiele berekeningen steunt, dan moet dit aan het licht gebracht worden. Gaat men ten behoeve van in Indie tot stand te brengen ondernemingen de kapitalisten in Europa onwisse cijfers voorleggen, dan sticht men niet alleen kwaad tegenover de belangrijke zaak, die het hier geldt, maar zullen de gevolgen veel dieper ingrijpen, want men zal dan de toekomst bederven. Indie heeft immers dringend behoefte aan het toevloeden van Europeesch kapitaal.

Geen steun derhalve aan plannen, die niet gefundeerd zijn. Op welke basis steunt het plan van de Droogdok-Maatschappij?

Een comité van hoogst achtenswaardige mannen beveelt de zaak aan 't publiek aan, wier namen vooral in de finantiele wereld *nom guten Klange* zijn. Bevinden zich daaronder nogtans deskundigen in zake droogdokken? De heer Bosch, oud-gezagsvoerder, moet die deskundige, die leidman zijn.

Daargelaten wat hij vroeger moge becijferd en aan anderen konfidentieel medegedeeld hebben, ontbreekt thans elke raming in details van de kosten der dokken, van de reparatiewerk, van pakhuizen en steenkolenloodsen. De begroeting is niet overgelegd.

Nu heeft spr. eene berekening der kosten, afkomstig van den heer van der Linden, dokmeester op Onrust, die door de firma Paul van Vlissingen is uitgezonden en het dok hier in elkander heeft gezet. Volgens zijne berekeningen is het kapitaal onvoldoende, dat men op 24 ton wil bepalen om hetgeen men thans te Batavia wil brengen, daar te stellen.

Is dit juist, dan vervalt ook alle berekening der inkomsten, van aflossing, enz.

Het kapitaal zal bestaan uit 9 ton in aandelen en 15 in obligatiën.

Het droogdok op Onrust, dat een gewicht heeft van 2 milioen ponden, heeft alleen 17 ton gekost. Dat van den heer Bosch zal $3\frac{1}{2}$ milioen ponden moeten wegen. Voeg daarbij dat de prijs van ijzer enorm gestegen is en men komt gewis tot een cijfer van 50 percent boven hetgeen het dok op Onrust kostte. De heer Bosch rekende op f 180,000 om het dok in-een te zetten; dat op Onrust heeft 7 ton gekost.

Men zal de droogdokken in Nederland maken. Hoeveel is gerekend voor de put om het dok hier te plaatsen en

later na te zien? Dit zal eene belangrijke som kosten, wellicht een paar ton, met de stoommachine.

Welke kosten rekt men verbonden aan de daarsstelling der reparatiewerk, pakhuizen, kolenloodsen, woningen voor het personeel? Deze laatste zijn onmisbaar in het plan.

Welke zijn de ramingen voor het dok te Soerabaia?

Die kennis ontbreekt. Deskundigen beweren dat de heer Bosch zijne cijfers steeds te laag stelt.

Heeft men bovendien gerekend op den vernielenden invloed van het klimaat en het zeeswater in deze gewesten op het ijzerwerk? De ondervinding van elkeen, die met ijzeren schepen in aanraking komt, leert, dat de kosten van onderhoud enorm zijn.

Indien eene behoorlijke raming ware overgelegd, dan zou men weten waaraan zich eenigermate te houden.

Had men een of meer deskundigen in Indie verzocht een rapport op te stellen, ten einde het publiek over de gegrondheid der voorgedigde cijfers te doen oordeelen, men zou velen eerbereid zien deel te nemen en eenige waarborgen aan kapitalisten in Europa hebben gegeven.

De heer van *Halstijn* acht een dok van uitnemend belang voor Batavia. De schepen der N. I. Stoomvaartmaatschappij hebben zich tot dusver te Singapore beholpen, want zij hooren hier te huis. Ook in andere opzichten is hij van meening, dat men niet enkel op de bezwaren moet letten, die door de heeren Kloppenburg en de Brujn Kops zijn geopperd, nu men in Nederland in eene erkende behoefte, die hier bestaat, wil voorzien en geachte mannen daartoe samenwerken. De heer Kloppenburg erkent toch dat een dok te Batavia levensvatbaarheid heeft. De toekomst verzekert aan zulk eene onderneming vooruitelen. Als Batavia eene haven krijgt, zal een dok zeer zeker rendeeren, zij het langzamerhand. De voordelen, die men aanneemt, acht spr. niet uitermate groot.

Men oppert bezwaren tegen eene reparatiewerk. Maar elk dok dient tegenwoordig om te repareren. Kielligers worden nergens meer gebruikt, als een dok bestaat. Spr. acht het geen zoo groot bezwaar, dat men werkvolk naar Amsterdam en Middelburg zal moeten vervoeren. Men zal van een stoomschepje gebruik maken. Thans repareert men wel in de rivier. Reparatiën zullen altijd duurder zijn dan in China, maar het is een groot voordeel als men ze hier, even als te Singapore kan doen. Voor een stoomschip beteekent de afstand niets.

De bezwaren van den heer de Brujn Kops wegen meer. Maar spr. is van meening, dat men ook voor minder dan hetgeen de heer d. B. K. aangaf, de dokken zou kunnen maken. Hij kon niet aannemen, dat de oprichters daarnaar niet hadden geïnformeerd. Te Saigon was, de heer Peet wist dit ook, voor 7 ton een dok tot stand gekomen.

In den oostmousson was het dok van Onrust te Grissée behoorlijk in elkander gezet; men had oorlogsbodems gebruikt om het met veel beleid over te brengen. Maar de stoomers der N. I. Stoomvaartmaatschappij zouden daartoe mede in staat zijn. De kosten van de put om het dok te Grissée in elkander te zetten, zouden zeer zeker niet meer dan f 50,000 bedragen. Een put met stoommachine was hier dus onnoodig. Wat het onderhoud betreft, in 10 jaren zou er zeer zeker niet veel aan te doen zijn, immers men had op de *Pedius* een middel toegepast, waardoor het schip gedurende een geheel jaar niets hoegenaamd was aangegroeid.

Mochten de uitzichten van deelhebbers al niet schitterend zijn, allen zullen gewis de vraag toestemmend beantwoorden: of het voor Batavia van belang is tot deze zaak mede te werken? Komt hier eene haven tot stand, dan toch is een dok onmisbaar, wil men deze plaats niet door de schepen zien voorbijgaan.

De heer *Peet*: Het ijzer kost thans bijna 100 percent meer dan toen het dok te Saigon werd aangenomen.

De heer *de Bruijn Kops*: Het dok op Onrust is er, meen ik, vier jaren; het is wenschelijk dat het thans worde nagezien, om het te kunnen schilderen.

De heer *Kloppenborg*. De afstand naar Middelburg is twee uren stoomens. Hoe moet het met zelschepen gaan om er heen te komen? Men geeft op Onrust f 4 daags aan timmerlieden, f 5 aan smeden. De ruimte, die men daar voor alles zegt te bestaan, is er niet. Totdat eene haven bestaat, moet men het dok op Purmerend leggen, ik blijf daarbij. De scheepsagenten leveren ook gaarne het noodige aan de schepen; hoe zal dit gaan als de werf aan de maatschappij behoort? Deze zal willen verliezen. De Tandjong Pagar Company kan niet in vergelijking worden gebracht. Te Singapore bestaat de prachtigste gelegenheid om het schip aan den wal te leggen, met pakhuizen en magazijnen in de nabijheid.

Wat het in elkander zetten van het dok betreft, men behoeft zelfs niet naar Grissée te gaan. Er zou bij Tandjong Priok, meer in de nabijheid, het noodige daargesteld kunnen worden. Maar dat kost ook geld. Is daarop gerekend? Een dok van Grissée te slopen, levert altijd risico op.

Het hoofdbezwaar is evenwel daarin gelegen, dat men bij de geheele uiteenzetting van het plan de feiten en cijfers als uit de lucht gegrepen voorstelt. Zoo wijst men op blz. 24 en 25 der brochure, bijlage A. op zes gevallen, waarin een droog dok alhier schepen gereed zou hebben. Ik lees daar in de 4e en 5e plaats:

„30 Juni 1871 te Amsterdam particulier bericht ontvingen, dat het Nederlandsch schip „Vertrouwen,” Kapt. Seinstra, te Samarang met schade is gearriveerd, tengevolge van zware stormen op reis doorgestaan. Na aldaar eenige kleine reparatiën te hebben ondergaan, werd het vaartuig goedgekeurd en vertrok naar Batavia, alwaar het, na op nieuw te zijn geïnspecteerd, niet zowaardig werd bevonden en publiek zou geveild worden.

„Volgens telegrafisch bericht dd. 10 Augustus jl. is het Nederlandsch schip „den Elshout,” Kapt. Teppema, met zware schade van Amsterdam te Batavia aangekomen, is aldaar afgekeurd en zou verkocht worden.

Deze schepen werden afgekeurd; van beiden zouden de reparatiën de waarde hebben overtroffen, al ware er nog zoo vele dokken geweest. — Daarentrent bestond alle zekerheid, vooral bij het laatste schip.

Voorts lees ik:

„Telegrafisch bericht, Batavia 2 Maart 1872, schip *Flores*, kapt. Ellis, van Tagal naar Rotterdam, is bij Pekalongan zwaar lek op strand gezet, is weg; 100 knasters suiker te Samarang aangebracht.”

„... In het zesde geval (van de Flores) had wellicht een kortstondig dokken vóór laden en vertrek het geheele onheil voorkomen.”

Men ziet vooral hier, hoe niet goed ingelichte personen zich schuldig kunnen maken aan veronderstellingen, die op een ander een blaam kunnen werpen.

Daar staat met weinige woorden eenveel gedrukt alsof dit schip de Flores, niet goed is geïnspecteerd.

De Flores was een uitmunstend schip — een zoo goed als assuradeuren verlangen kunnen — maar door met volle lading op de Corea-klippen te stooten werd het schip zoo zwaar lek, het vulde zich zoo snel met water, dat op strand zetten het zinken in de diepte moest beletten.

De heer van *Hulstijn* zegt, dat daar de heer *Kloppenborg* zich vroeger reeds met deze zaak heeft bezig gehouden, het wenschelijk ware hem uit te noodigen een plan te ontwerpen om in de gedane voorstellen de noodige wijzigingen te brengen, om op betere wijze tot het zoo gewenschte doel te geraken. Ook wil spr. niet alle stellingen en cijfers van de brochure onderschrijven; ver van daar.

Maar dat is de hoofdzak niet. Intusschen zou men dan de inschrijving moeten uitstellen.

De heer van *Lier* vraagt den heer *Hoek*, als gemachtigde van de oprichters, of hij niet in staat is eenige meerdere gegevens mede te deelen omtrent de kosten van aanleg, in verband tot hetgeen de heer de *Bruijn Kops* heeft aangevoerd?

De heer *Hoek* antwoordt ontkennend. Al wat hem was medegedeeld, is openbaar gemaakt.

De heer *Zeverijw* betreurt dat men niet vroeger de gelegenheid heeft gehad om de plannen van den heer *Bosch* na te gaan. De inschrijving moet nu heden en morgen in Indie en Nederland plaats hebben. Tijd om nadere gegevens te vragen, bestaat niet. Hij is een voorstander van de zaak, maar acht sommige bezwaren, hier besproken, als de kosten en de inrichting van het bestuur niet gering. Eenszijds zou hij het van groot belang achten, dat de handel van Batavia, waar het een zoo groot belang geldt, blijken gaf dat zij dit zedelijk en finantieel wil steunen; de Nederlandsche kapitalisten mochten dit verwachten. Maar aan de andere zijde zullen de deelnemers in Nederland prijs moeten stellen op het ernstige onderzoek van de zaak en de krachtige medewerking van Indie. Indien hetgeen de heer de *Bruijn Kops* aangevoerd heeft, juist mocht zijn, dan zal men slechts één droogdok te Batavia met het bepaalde kapitaal kunnen tot stand brengen. Spr. dringt daarom op ruime deelneming aan, maar stelt als motie voor dat de inschrijvingen *voorwaardelijk* zullen plaats hebben en het bestuur gehouden zal zijn tot overleg met eene commissie van Indische deskundigen.

De heer *Hoek* verklaart persoonlijk daartegen geen bezwaar te hebben.

De heer *Kloppenborg* zegt, dat hij de deelneming ook dan nog niet kan aanraden. De zaak rust op eene verkeerde finantieele basis. Men wil 15 ton obligatiën kreëren, die een bezwaar van f 90000 'sjaars op de zaak zullen leggen, terwijl de winsten geheel onzeker zijn; dat moet men vooral in het oog houden.

De heer *Schröder Visser* zegt, dat hij het voorstel van den heer *Zeverijw* niet praktisch genoeg acht om voorzichtige personen te doen inschrijven; eenmaal ingeschreven zijnde, zal men in Nederland de rapporten van de commissie overwegen, maar wellicht aan eigene meening vasthouden. Wat dan, als men de voorstellen uit Indie van de hand wijst? Dan zal men aan zijne inschrijving gebonden zijn.

De heer *Hoek* acht het niet denkbaar dat men op die wijze zal handelen en wijst er op dat het in de uitvoering geen bezwaren kan hebben; als de deelneming te Amsterdam voldoende is om de zaak tot stand te kunnen brengen buiten de Indische inschrijvers en men zich met de bezwaren van dezen niet vereenigt, zal men tot zelfstandige oprichting overgaan, terwijl wanneer de inschrijving te Amsterdam niet voldoende is, men tot overeenstemming met de Ind. inschrijvers zal trachten te komen, om de zaak zoo tot stand te brengen.

De heer *Zeverijw* zegt, dat men voorwaardelijk zal inschrijven en er alzoo overleg zal moeten plaats hebben om de Indische inschrijvers te binden. Hij meent dat men in Nederland prijs zal stellen op de medewerking van en de ervaring in deze gewesten. Om daaraan gewicht bij te zetten en recht van spreken te hebben, is ruime deelneming van deze zijde wenschelijk. Men moet Nederland toonen, dat men hier de handen uit de mouw wil steken, waar het er op aankomt de belangen van de scheepvaart en van den handel in deze gewesten te bevorderen. Maar spr. heeft aan sommige opmerkingen van den heer de *Bruijn Kops* en wenscht met den heer *Hoek* wijziging in de regeling van het bestuur. Welnu, men zal daartoe wellicht kunnen ge-

raken door overleg. Gesteld het bleek dat door de stijging der prijs van het ijzer alleen het droogdok te Batavia kon worden tot stand gebracht; is het dan niet van groot belang daartoe mede te werken? Maar men schrijve niet dan voorwaardelijk in.

De heer *mr. van Gennep* is van meening, dat het voorstel van den heer *Zeverijn* niet afdoende is. Wat zal het gevolg zijn in de praktijk? Men zal in Nederland het kapitaal volteekenen of eene bijdrage uit Indie verwacht hebben. Heeft het eerste plaats, dan kan de direktie zeggen: wij hebben uwe plannen niet noodig. Rekende men op deelneming in Indie, dan zal overleg mogelijk zijn, maar dan zijn weder de deelnemers in Nederland niet aan een gewijzigd plan gebonden.

De heer *J. R. Kleijn* vat dat bezwaar niet. Men heeft niet te doen met eene direktie, die de Indische deelhebbers zal afwijzen dan wel met hen in overleg treden. Men zal staan als Indische deelhebbers tegenover Nederlandsche deelhebbers en de laatsten zullen zich wel laten vinden tot wijziging van het plan in aller belang. Er is niets noodig dan dat men de Nederlandsche deelhebbers later op eene vergadering goedkeuring vraagt tot wijziging der voorloopig gemaakte ontwerpen.

De heer *van Gennep* zegt, dat dit niet wegnoemt, dat men nu op twee verschillende plannen zal deelnemen en dat de Nederlandsche deelhebbers zich kunnen terugtrekken, als men het Indische plan aanneemt.

De heer *van Hulstijn* ziet niet in dat men zich in Nederland zal terugtrekken, als het door eene kommissie te ontwerpen plan werd aangenomen; de zaak moet in Indie worden uitgevoerd en de deelhebbers in Europa zullen dus prijs stellen op medewerking van hier.

De heer *Zeverijn* verklaarde daarop dat het niet zoo zeer in zijne bedoeling lag eenig dadelijk praktisch resultaat uit het voorbehoud te verkrijgen, als wel dat hij wenschte van den wil ook in Indie te doen blijken om tot het plan mede te werken, indien het op een degelijker grondslag, volgens meer zekere, zakelijke en plaatselijke gegevens werd gevestigd. In dien geest toegelicht achtte ook de heer *van Gennep* het voorstel alleszins doelmatig.

De heer *mr. Hoek* zegt, dat het voorstel van den heer *Zeverijn* wel niet alle bezwaren opruimt, maar dat ook hij niet aanneemt, dat men zich in Nederland zal retireeren.

De bestrijders van het thans ontworpen plan zien evenwel alles van de zwartete zijde in. De heer *Kloppenburg* geeft vooral scherpe kritiek.

In den aanvang den Heer *K.* aanhoorend zoude men bijna tot het besluit gekomen zijn dat er eigenlijk geen dok noodig is: 't plan is onuitvoerbaar; er zijn geene schepen genoeg, geen vrachten. Er zou dus geene behoefte zijn. Maar is het konsekwent tevens te zeggen: een droogdok is hier levensvatbaar?

De heer *Bosch* heeft van 3000 schepen gesproken, die 's jaars op Java en Madura ingeklaard worden. Maar hij wees op 650 schepen van groot charter. Welnu, de heer *K.* geeft cijfers, die aantoonen, dat te Batavia alleen ruim 800 aankomen.

Nu moet men het oog slaan op geheel Indie en op de schepen, die hier langs gaan. Men moet ook op de toekomst rekenen; de haven moet er komen. Meer schepen zullen hier binnenloopen, als men kan dokken en repareren. Men wordt teruggehouden, omdat men daartoe thans de middelen mist.

De heer *K.* zegt: de afstand naar Middelburg en Amsterdam is te groot en men zal geen werkvolk krijgen. Beide beweringen ontkent spr. juist te zijn. Men zal met een stoomschepje het werkvolk overvoeren. Spr. heeft voor zich een rapport van 1864, van den havenmeester, wegens eene vroegere aanvrage om concessie, om eene sleepbelling op Amsterdam te bouwen, gedaan door den heer *Haverkamp*. Het rapport zegt, dat Amsterdam voor een

groot deel bewoonbaar is; dat het goeden bouwgrond heeft; er woonden toen 157 menschen in 32 woningen. Zij genoten eene volkomene gezondheid. Amsterdam en Middelburg zijn gezonder dan Onrust, want er kwamen bijna nooit gevallen van koorts voor. Er was ruimte genoeg en het zuidpunt van Amsterdam was uitmuntend geschikt voor aanleg van de sleepbelling. Sedert dien tijd is de toestand zeer verbeterd.

Wat de afkeuring van aanleg van een reparatiewerf betreft, daarop heeft de heer *van Hulstijn* reeds geantwoord.

De heer *K.* keurt het finantieele plan af en zegt: de aandeelhebbers zullen geen dividend krijgen; in 10 jaren is hun kapitaal opgeteerd. Maar zal men niets verdienen? Daarbij komt dat Batavia direkt bevoordeeld zal worden door meerder vertier, het gevolg van een nieuwen-tak van industrie, en door minder risico voor assuradeuren.

Het bezwaar, dat de obligatiën veroorzaken, wordt geheel of ten deele ter zijde gesteld, als men zoo ruim aandeelen neemt, dat men geen of minder obligatiën behoeft uit te geven, waardoor de positie van den aandeelhouder verbetert.

De heer *K.* zegt verder: de maatschappij zal duur werken. Spr. gelooft dat niet. De maatschappij zal in 't groot werken en dus de beste prijzen kunnen bedingen. Maar, zegt de heer *K.*, de scheepsagent zal willen leveren, als het schip repareert. Daartoe is hem de gelegenheid geopend, daar de maatschappij van hem zal koopen, als hij goede waar en goedkoop levert.

Wat nu de bezwaren van den heer de *Bruijn Kops* betreft, reeds zijn zij door den heer *van Hulstijn* opgenomen. Zeer zeker kan het dok op Onrust niet tot maatslaf strekken. Niemand werkt toch duurder dan de Staat. Heeft men nu gerekend op de kosten van ineenzetten van het dok, onderhoud, gebouwen voor personeel, enz. vraagt de heer *d. B. K.*? Spr. acht het ondenkbaar dat als men een dok, reparatiewerf en kolenloodsen wil, men aan die posten in de raming der kosten niet zou gedacht hebben. Men zal in Nederland toch wel in eenig onderzoek getreden zijn en de zaak hebben overwogen. De namen der oprichters duiden niet zooveel ligtvaardigheid aan als men onderstelt. Het doet spr. evenwel leed, dat hem niet meer gegevens uit Nederland verstrekt zijn, om elk punt behoorlijk op te helderen.

Met het oog op het belang der zaak en enkele bezwaren, die ook bij spr. bestaan, vereenigt hij zich evenwel met het voorstel van den heer *Zeverijn* en verzoekt hem dat bepaald te formuleeren. **L. R.**

De heer *Zeverijn*: Ik stel dan voor:

Dat men de inschrijving zal doen voortgaan als blijk van erkenning van het hooge nut der zaak, maar onder voorwaarde, dat de inschrijvingen in Indie alleen verbindend zullen zijn, nadat in overeenstemming met eene door de Indische inschrijvers te benoemen kommissie van vijf personen zoodanige herziening in de statuten, zoowel wat betreft de plaats van vestiging der dokken bij Batavia, de raadzaamheid van een dok te Soerabaja, de regeling van het bestuur der vennootschap als meer ondergeschikte punten, zou zijn gemaakt, als in het belang der zaak noodig zal worden bevonden.

De vergadering vereenigt zich met dat voorstel en wordt daarna door den heer *mr. Hoek* gesloten.

EEN BRIEF OVER OPIUM.

(Vertaling.)

SAIGON, 10 September 1872.

Waarde vriend,

Op de mailreis bespraken we meermalen, 't is bijna drie jaren geleden, de punten van verschil en overeenkomst tusschen onze kolonie in Anam en de uwen. Het grootste

verschil ligt niet enkel in den landaard der volkeren, die ze bewonen, maar daarin dat gij, Hollanders, uwe twee voornaamste besittingen produktief hebt gemaakt en wij zoo wat 5 miljoen francs per jaar op deze brokstukken van Cochin-China toeleggen. Maar wat beteekent dat? Wij hebben geld en krediet; denk aan de 43½ miljards, die men ons wilde leenen! Wel belast Thiers I (ge weet ik ben orléanist en geen republikein, dus een doktrinaire) onze Fransche nijverheid en onzen handel, en zal vooral de belasting op de grondstoffen noodlottig werken; maar al klaagt het volk, Mazarin zei reeds: *qu'ils chantent, pourvu qu'ils payent!* toen men hem een hekeldicht tegen hem, dat te Parijs cirkuleerde, liet lezen.

Om toch eenig evenwicht tusschen onze inkomsten en uitgaven te behouden, hebben we uw opiumstelsel overgenomen. Ge weet dat ik sterke afkeuring te kennen gaf over de dwaze filantropie van uw vorigen Gouverneur, toen gij mij verhaaldet dat hij aan uwe Kamers de verzekering had gegeven, dat hij het opium-verbruik zou tegen gaan, al kostte dat bijna al uwe direkte voordeelen uit de kolonien. Wij redeneeren hier geheel anders. Wij zeggen: de smokkelhandel demoniseert een volk nog erger dan de opium; de Anamiet wil opium schuiven, ergo, geven we hem zooveel opium als hij wil, mits daar betalende; dan trekt de schatkist er nog iets van.

Intusschen heeft dat systeem zijne bezwaren en ik wil u onze tribulatiën eens uiteenzetten.

Uw *liban-* en *si-aa-*stelsel is hier ingevoerd. Onze pachters zijn echter, zegt men, de grootste smokkelaars en daarom moeten wij hen het heilsap niet al te duur verspreken. Een Cochin-Chinees is slim, zoo slim als een Chinees. Nu redeneeren sommigen aldus: de pachters zijn de grootste sluikhandelaars, want zij ontvangen te weinig opium naar hun zin, terwijl zij, om zelf niet verraden te worden, vaak den sluikhandel van anderen moeten ontzien en bij ontdekking geheime transaktien sluiten; de pachters hebben derhalve een uitgebreiden sluikhandel georganiseerd, terwijl hun talrijk personeel reeds binnen den kring van het pachtgebied een krachtig hulpmiddel daartoe is. Het omkoopingsstelsel is krachtig genoeg om de goede beoelungen van eerlijke ambtenaren en hoofden geheel te belemmeren; tonnen schats liggen gereed om in geval van ontdekking repressief te werk te gaan. De pachters sluiken ten behoeve van hun eigen pachtgebied en om in andere distrikten te kunnen sluiken. Achterbaling is uiterst moeilijk. Indien eene partij gesloken opium verwacht wordt, is alles in de weer. Men kan er verzekerd van zijn dat elke kist opium in den regel binnen drie dagen heinde en ver verspreid en onder eenige honderde personen verdeeld is. *Alicou dan, benereu deskvandenigen, als i.e politie ergens slaperig is, dueren de sluikhandelaars groote partijen opium benaren.* Gelief hierop te letten. De opiumpachters zijn evenwel de natuurlijke vijanden van hen, die voor eigene rekening opium smokkelen. Maar deze smokkelhandel is niet te vergelijken met de organisatie tot smokkelen van de opiumkongsie zelve, die veel meer middelen bezit om zelfs anders niet te versmaden vijanden ten val te brengen.

Sedert wij nu onze opium-pachters onbepert van opium voorzagen, zooveel zij verkiezen, stijgen de winsten van de schatkist niet, maar doen zij elkander eene geweldige mededinging aan, om hun debiet steeds te vergrooten. Wat meer is, zij weten de pachtsom telkens te doen dalen, door op het einde des jaars een voorraad op te stapelen, die door den nieuwen pachter moet worden overgenomen; deze zit er dan mede in de maag, want de geprepareerde opium bederft na zekerer tijd. Zoo blijft de oude pachter of een *grôte-nou* (als hij met ons bestuur overhoop komt te leggen of om andere redenen) aan het lijntje trekken en belet anderen, die niet over even enorme kapitalen beschikken als

mededingers op te treden.

Nu is er een slimmert der slimmerts hier te Saigon, op onze hoofdplaats, die bovendien er weleens door weet te krijgen, dat hem de geprepareerde opium, die in een afgeloopen jaar overbleef, als *ruwe* wordt berekend. Dit maakt een groot verschil. Dan neemt hij zooveel minder tegen de vastgestelde prijzen van ons; in plaats van *liban* krijgt hij dan, volgens de ook bij u vigeerende reglementen, toch nog *si-aa* tegen ongeveer 1/6 van den prijs van de *liban*.

Evenwel moet hij in de konsumtie voorzien. Hoe daartoe te komen, zonder zijn voorraad te spoedig uit te putten?

Ge weet dat wij, marine-officieren, deze kolonie besturen. Een paar chiefs van de politie ter hoofdplaats waren vrij slap. Tegenwoordig hebben we hier een energiek, flink, ijverig man, die geene vermoeden ontziet, door dik en dun gaat, de graven en rijstvelden durft doorkruisen, door bosch en struiken kruipt als 't noodig is, en modder noch stof, regen noch zouchitte ontziet om zijn ambt naar behooren waar te nemen. Deze ambtenaar doet sedert eenigen tijd hier de wonderbaarste ontdekkingen. Men verradt hem tal van geheime bewaarplaatsen van opium. Nu eens in de hancabalen der hutten dan diep onder den grond begraven, vindt hij honderde en honderde *kastjes* opium. Het is alsof hij bij intuïtie weet waar smokkeldepôts aan te treffen zijn. Allen lof komt hem toe voor zijn onvermoeid streven.

Maïs—er is een maar bij. Aangenomen dat ons politiehoofd veel opium weet te vinden, zonder verraad komt men nooit binnen korten tijd zoo'n tal van kilo's op 't spoor. En nu zijn de verraders hedan ten dage zoo los van tong, dat dit wel argwaan moet wekken. Zou men misschien een spel drijven, vragen sommige betweters, en van de gelegenheid gebruik maken, dat een flink ambtenaar zich met deze zaak hier bemoeit, om 't oude liedje weder te kunnen aanheffen?

De gekonfiskeerde opium wordt toch door den pachter overgenomen. De aanbrengrers, zijne spionnen misschien, zijne handlangers wellicht (medeloden van zijn kongsie kunnen 't wesen), krijgen een deel van de waarde van de gevonden opium. Per slot van rekening komt derhalve de opbrengst van alle gedane ontdekkingen in de geheime depôts ten bate en in handen van den pachter te Saigon, die er bijlang niet zooveel voor betaalt als wanneer hij de opium van het koloniaal bestuur moest nemen.

Smokkelt hij die opium binnen en lijnt hij onze autoriteiten door ze te laten opsporen, dan zal dit het resultaat zijn: hij krijgt veel opium, kan zich beklagen over den geweldigen smokkelhandel (en gesmokkeld wordt er werkelijk altijd), zoodat hij voor het vervolg zeer zeker geen hooger pachtachat aanbiedt dan thans; maar tevens zal hij anderen afschrikken om te konkurreeren door het blootleggen van zulk een staat van zaken, en eindelijk, wat niet minder klemt, weder een enorme voorraad tegen het einde des pachttermijns machtig worden, waarmede een mededinger leelijk in de war zou zijn, daar hij ze kontant moet overnemen.

Misschien is dit alles nonsens en is de pachter van Saigon een minder leupe Cochin-Chinees dan enkelen denken. Het kan zijn dat de jongste talrijke aanhalingen niet in verband staan tot de maatregelen, om den pachters te beletten het bestuur de wet voor te schrijven. Het is denkbaar dat de smokkelarij hier tegenwoordig erger dan ooit, de politie wankzamer dan vroeger, de spionnen ijveriger en de medeplichtigen dommer zijn. Het feit is evenwel opmerkelijk.

Denk hierover eens na en deel mij mede, wat men ten uwent in zoodanig geval doen zou. Bestaat nog altijd hetzelfde systeem bij u en hoe werkt het? Of wil men iets anders invoeren? Houdt me eens op de hoogte van

die kwestie. Ik wil in onzen *Courrier* aan uw antwoord openbaarheid geven. Dit zal ons tot handelen kunnen aan- sporen, want de hooge autoriteiten hebben een spoor- slag noodig om met spoed te handelen; het einde des jaars nadert immers en de pacht moet eerlang weder nitbesteed worden. Blijft alles weder een jaar bij het oude, dan wordt de Anamiet toenemend meer vergiftigd en verliest de Staat relatief schatten. *Salut et fraternité*, nu we toch weder in de dagen eener gezegende „konservatieve republiek” leven.

V.

HERVORMINGSPLANNEN.

De heer van Vleuten, in het Augustus-num- mer van *de Gids*, en de oud-resident C. C. L. van Coeverden, in eene brochure, dringen sommige plannen aan, die zij in het belang van Java en Su- matra achten. Beide schrijvers zien duidelijk in waar verbeteringen moeten worden aangebracht, maar beslissen over sommige punten met eene oppervlakkigheid, die de voorstanders van eene an- dere opinie wapens in de hand geeft om al hunne denkbeelden van radikale hervorming te bestrijden. Veel, zeer veel is er intusschen in beide ge- schriften waarmede wij ons vereenigen.

De heer van Coeverden vraagt, in de eerste plaats, voor Sumatra's Westkust verbetering der middelen van gemeenschap, vooral de aanleg van spoorwegen. Maar, zegt hij:

„Men wane niet, dat dit voldoende zou zijn; meer is er noodig.

„Ik noem dus verder:
een goed bestuur,

verbetering van het rechtswezen,

schaffing der heerediensten,

verzekering van den grond-eigendom en vrije

beschikking over den grond, PERPUSTAKA

opheffing der gedwongen koffie-levering,

uitbreiding van kennis, waaronder die omtrent

landbouw en veeteelt,

en vooral uitbreiding van het Europeesch ele-

ment onder de bevolking.”

Die schrijver wil de spoorwegen niet onaf- scheidelijk verbonden zien aan ontginning van steenkolenmijnen, want de vervulling der be- hoefte aan beter vervoer moet voorop staan.

„Het grootste vervoer heeft thans plaats langs de lijnen van Paja-Koemboh en Fort van der Dappellen naar Padang Pandjang, zijnde afstan- len van ruim 50 en 80 kilometers en verder naar Padang; tot deze plaats is van Padang Pandjang de afstand ca. 72 kilometers; doch korter bij is de strandplaats Priaman, ca. 47 kilometers.”

Gaat het evenwel aan eensklaps den handel willen dwingen zich te verleggen door uitslui-

ting van Padang van het spoorwegnet? Eene alom bekende handelsplaats heeft in de kom- merceele wereld eene beteekenis. Ja, havens als Port Said, vroeger even onbekend als die van Australie, ontwikkelen zich. Maar toch brengt men bijv. Suez niet tot bloei, al eindigt daar een spoorbaan. Mag men dus Padang geheel ter zijde laten?

Die schrijver wil voorts staatsbanen en voor Sumatra eene leening in Indie sluiten, in kleine coupures van f 50. De waarborg is hetgeen de Staat thans aan vervoer der produkten betaalt, dat is meer dan $\frac{1}{2}$ milioen gulden 's jaars. Maar een weinig later erkent hij zelf, dat die waarborg te niet gaat bij de opheffing van het koffie- monopolie, welke hij voorstaat. Eene leening, door Indie te sluiten, kan intusschen alleen te pas komen bij volkomene afscheiding der finan- tien van Indie en Nederland. In Europa zal men toch onder de bestaande omstandigheden veel ligter kapitaal tegen lagere renten vinden. Met staatsbanen zijn wij, gelijk bekend is, overigens weinig ingenomen.

Behartiging verdient daarentegen volkomen hetgeen die schrijver over den ellendigen toe- stand der rijwegen zegt. Men verbeelde zich niet dat spoorwegen alleen voldoende zullen zijn. Om het vervoer daarop te brengen, moeten de rij- wegen verbeterd worden, waaraan thans schat- ten in arbeid worden „verspild”, zegt de heer v. C.

De heeren v. C. en v. V. verklaren zich voorts tegen opbrengst van belasting in arbeid en ge- ven plannen aan om tot beter te geraken; zij willen afschaffing van heere- en kultuurdiensten.

Wat de heerediensten betreft, ligt, onzes in- ziens, het zwaartepunt van het betoog des heeren v. V. in de uitstekende uiteenzetting van de bezwaren tegen afkoopbaarstelling. Waar hij cijfers geeft om voor de belasting in arbeid op Java tot eene heffing in geld te geraken, ver- valt hij echter in het kwaad, dat men steeds te- veel bedreef, waar van Indische toestanden sprake is: hij generaliseert teveel. Het is eene waar- heid, die niet voor tegenspraak vatbaar is, dat de behoefte aan heerediensten zeer verschillend is. In een oord zijn de wegen en bruggen in ge- heel anderen toestand dan elders; over een of anderen afstand vorderen zij geheel verschillende verbeteringen; het onderhoud kost soms hier weinig, ginds ontzachtelijk veel moeite. Van daar dat van den tijd der ingezetenen in een gewest zooveel meer dan elders moet gevorderd wor- den. Dit brengt van zelf mede, dat een alge-

meen cijfer voor eene belasting in geld onaannemelijk is. Zoo men, volgens generaal van Swieten, soms tot f 25 per jaar aanbod om de heerediensten af te koopen, elders zal men veel minder willen en kunnen geven. Toch spreekt de heer v. V. van f 18 's jaars als een normaal cijfer.

Naar onze meening zal de regeling, die vroeg of laat eene dringende noodzakelijkheid is, welke men niet kan ontgaan, residentie'sgewijze, mischien voor elk distrikt moeten plaats vinden.

Is het anders in Nederland? Een schrijver in *de Javabode* zegt: men zou in Nederland rillen op de gedachte 16 $\frac{2}{3}$ pct. van zijne inkomsten te moeten missen. Maar heeft hij wel een oogenblik er over nagedacht, welke de opbrengst is, die van menig grondeigenaar voor dijken en polderlasten gevorderd wordt, boven en behalve de algemeene lasten, als militieplicht en Rijks-, provinciale en gemeente-belastingen? Men denke aan de polders in Friesland en Zeeland.

Mr. A. Th. H. zegt in *de Javabode*, dat hij de heerediensten wel verminderen, maar niet afschaffen wil. Als men daarbij op de officieele cijfers wijst, dan komt men ook tot de conclusie, dat zoo die cijfers den toestand uitdrukten, geen mensch er aan behoeft te denken f 18 per jaar van den Javaan in geld te vorderen ter vervanging der heerediensten.

Het verslag over 1870 spreekt van 2,033,829 heeredienstplichtigen, die ruim 17 miljoen dagdiensten voor bijzondere en 12 $\frac{1}{2}$ miljoen voor algemeene diensten zouden verrichten, zoodat elk heeredienstplichtige gemiddeld 23 dagen zou uitkomen. Hoe weinig zulke cijfers beteekenen, leert hij ons zelf, want men zou in Probolingo 1 dag op 38, in Krawang 1 op 13 van den heeredienstplichtige vorderen. Bij de nieuwe regeling zijn de diensten teruggebracht tot 1 dag op 28 of 15 $\frac{1}{2}$ miljoen dagdiensten voor bijzondere en 12 miljoen voor algemeene diensten.

Volgens die cijfers oischt de overheid derhalve in arbeid van den Javaan — dessadiensten daargelaten — als men het dagloon op 30 cents stelt, niet meer dan 27 $\frac{1}{2}$ miljoen \times 30-cents of 8 $\frac{1}{4}$ miljoen gulden per jaar.

Omgeslagen over het getal heeredienstplichtigen zou dit ongeveer f 4 voor elk geven.

In 1870 zou de man in Probolingo eene waarde van f 3, in Krawang van f 8 $\frac{1}{2}$ ongeveer in arbeid geleverd hebben en zou dit thans zelfs minder bedragen.

Het schrikbeeld eener belasting ad f 18 per

jaar verdwijnt dus, als men de officieele gegevens tot basis neemt.

Maar die gegevens verdienen geen vertrouwen in dit opzicht. Men moge ons op het papier algemeene cijfers of die over eene geheele residentie voorleggen, dat drukt den toestand niet uit, daargelaten dat de werkelijkheid in elke streek zal blijken niet met de globale cijfers overeen te komen. Heerediensten leiden toch tot zoo schromelijke misbruiken, dat de regelingen op het papier niet beteekenen. Dit is ons grootste bezwaar daartegen. Wat men moge verordenen, de kontrole is en blijft onmogelijk, zoolang de hoofden voor den Staat en ten eigen behoeve over heeredienstplichtigen beschikken. Dit is overal gebleken het geval te zijn. De heer van Vleuten deelt daaromtrent een en ander mede, terwijl de heer van Coeverden zeer juist zegt:

„Met de afschaffing bereikt de Regeering beter het bevel in art. 55 van het regeerings-reglement, dan met alle strafbepalingen tegen misbruik, en bevestigt men de rust beter, dan met aanzienlijke krijgsmacht.”

Zullen we daarom met den heer v. C. klakkeloos aannemen, dat elk vrij-arbeider het werk verricht van 3 heeredienstplichtigen? De heeren de Waal en van Vleuten zijn matiger als zij het voordeel op de helft stellen. Daarom aarselen wij ook zijne becijferingen aan te nemen, die eene heffing van f 6 per hoofd van gezin der Westkust als maximum aangeven. Hij noemt zijn finantieel plan evenwel slechts „eene ruwe schets” en dus staan wij er niet bij stil. Ook daar zal lokaal onderzoek het cijfer moeten bepalen, als eenmaal voor goed vaststaat, dat belasting in arbeid de slechtste van allen is. Dan zal zeer zeker blijken dat men met goed beloonde arbeiders tot geheel andere uitkomsten geraakt dan thans met heeredienstplichtigen. Maar men onthoude zich boven alles van generaliseren.

II.

Met de heerediensten willen de heeren van Vleuten en van Coeverden mede de kulturdiensten afschaffen. De koffie blijft toch nog over.

Het heeft op allen, die het *Gids*-nummer in handen namen, waarin de heer v. V. zijn betoog liet drukken, een indruk van verbazing verwekt, aan het slot te lezen wat de heer v. V. over de koffiekultuur zegt. Met een pennestreek beschikt hij over de finantien van Indie en Nederland. Geef, schrijft hij, woeste gronden uit

en ge kunt de verplichte koffiekultuur missen. Met geen woord wordt die apodiktische uitspraak gestaafd. Waarlijk, indien iemand zich in een dagblad de groote vrijheid permitteerde eene zoo luchtig daarheen geworpen stelling te doen drukken, men zou het beschouwen als de opgewondene uiting van een man, die alleen kritiek oefent en zich niet genoodzaakt acht om iets beters aan te geven. Men zou er de schouders voor ophalen. Maar als een serieus man, in *de Gids*, dat nederschrijft, staat men verbaasd.

Het uitgeven van woeste gronden, ook op de meest vrijzinnige grondslagen, zal niet op eenmaal zulke groote voordeelen kunnen opleveren. Ontginning van woeste gronden op groote schaal eischt veel tijd en kapitaal. Tegenover de inkomsten, die de Staat er later in ruime mate van verkrijgt, zullen echter aanvankelijk ook uitgaven staan. Waar bevolking zich in tot dusver niet bebouwde streken vestigt, zal de Staat ook het zijne moeten bijdragen om de ontwikkeling te bevorderen en terstond weinig voordeel genieten, als men de zaak wil aanmoedigen en de toekomst verzekeren.

Wil de heer v. V. nu wachten met de afschaffing van de gouvernements-koffiekultuur tot dat de voordeelen, van de ontgonnen — vroeger woeste — gronden te verkrijgen, den Staat eenigermate de winsten op de koffienering zullen vergoeden?

Hoe moet voorts de Staat de koffiekultuur loslaten? Op eenmaal? Zonder of met ekwivalent? En wat moet dit laatste zijn? Mag men toch met de hoogst belangrijke bron van inkomsten, 40 miljoen gulden per jaar, losweg omspringen?

De heer van Coeverden eukt er anders over. Hij stelt de winsten van het koffie-monopolie op Sumatra op 3 miljoen gulden. Zuiver is die rekening niet; dat erkent hij en zegt:

„Een uitgewerkte becijfering zoude dit bedrag nog veel verkleinen, omdat behalve de globaal berekende transportkosten, loonen van pakhuismeesters en kosten van pakhuizen nog in rekening behooren gebracht te worden de uitgaven voor het vervoer van gelden, benoodigd voor den aankoop, de militaire escorten, die steeds bij geldverzendingen gebezigd worden, koellonen bij opnamen, inkoop van den inventaris der pakhuizen, enz. gezwegen nog van de tekorten door ontrouw, die wegens de uiterst karige bezoldiging niet vreemd zijn.”

Hij spreekt nu van eene belasting van *f* 20 per pikol, misschien iets minder, als men andere produkten van den landbouw belast, te heffen

van het cijfer der tegenwoordige produktie, die als basis zou dienen te worden genomen.

Wij hebben verschillende bezwaren tegen zoodanige handelwijze.

Wat moet den Javaan en den Sumatraan bewegen de koffiekultuur met meer zorg te behandelen? Zeer zeker ruimer loon. Nu zal de planter, als hij *f* 20 belasting moet betalen, wel geen beter betaling kunnen bedingen dan de regeering thans geeft. In de eerste jaren zullen nieuwe aanplantingen ook nog geene vruchten dragen. Wij vreezen derhalve geduchten achteruitgang van de kultuur bij zulk eene heffing.

Maar, zegt de heer v. C., die *f* 20 per pikol zullen een fixum zijn, naar de tegenwoordige produktie berekend; wat meer verkregen wordt, geeft winst. De Staat zal, in die stelling, nimmer meer dan 3 miljoen gulden van die kultuur mogen trekken, al bleek na verloop van een zeker getal jaren, dat de planter veilig eenige meerdere bijdrage tot de algemeene lasten kon doen. De Staat heeft evenwel bij toenemende bevolking steeds in meerdere behoeften te voorzien. De belastingen moeten dan ook derwijze geregeld zijn, dat progressieve klimming van opbrengst mogelijk zij, zonder den druk te vermeerderen.

In belastingzaken is 2×2 niet altijd gelijk aan 4. Hoe hooger men eene belasting opdrijft, des te meer zal dit uitkomen. Indien de Staat, de koffiekultuur hervormende, zich voorstelt terstond daaruit hetzelfde te halen wat men er thans van ontvangt, zal men zich zeer kunnen vergissen. Men moet belastingen voor het heden en voor de toekomst regelen. De *f* 5 per bouw voor nieuw ontgonnen koffiegronden zullen in lang geen belangrijk bedrag opleveren. Maar zeer zeker zal ruimer loon den planter aanmoedigen zoowel om nieuwe boomen te planten als om meer zorg aan hetgeen bestaat te besteden. De heer v. C. zegt, dat over het algemeen ter Westkust „de boom weinig vruchten geeft, voornamelijk omdat de onderlinge afstand onoordeelkundig gering is”; het gewas ontwikkelt slecht en bovendien wordt het plukken „vaak ondoenlijk.” Welnu, ruimer produktie is dus allezins aannemelijk. Niemand verwacht het tegendeel, als de hervorming met beleid plaats heeft. Daarop moet de Staat rekenen. Al verkrijgt hij niet in de eerste jaren precies hetzelfde bedrag uit de koffiekultuur als tegenwoordig, bij toenemend stijgen van de produktie zal de opbrengst der belasting steeds klim-

men. Maar zeker moet mede in rekening komen, dat bij vermeerdering van welvaart alle belastingen hooger opbrengst afwerpen, handel en vertier toenemen.

De gedwongen koffiekultuur op Menado kwijnt. De opbrengst is van 40,000 pikols in een vroeger tijdperk tot 12 à 13,000 pikols gedaald. Toch verzekeren personen, die het karakter der inlanders aldaar bij uitstek goed kennen, dat bij goede beoelooing de koffiekultuur daar weder tot vroegeren bloei zal geraken en zich zelfs meer zal uitbreiden. Hef nu *f* 20 of *f* 16 per pikol en geef de kultuur vrij; dan kan men geen resultaat hoegenaamd verwachten, terwijl men ten stelligste verzekert, dat bij eene matige heffing de opbrengst van de belasting binnen tien jaren zeer zeker zoo groot zal zijn als de kruidenierderij aan den Staat thans verschaft, met dit verschil dat handel en scheepvaart zich zullen ontwikkelen en de welvaart van dat thans vernarmende gewest in hooge mate zal toenemen.

Hetzelfde geldt voor Java en Sumatra.

Men neme ook in dit opzicht voor Java eene proef met eene of andere residentie. De uitkomst is in ons oog niet twijfelachtig.

Onderwijs, afschaffing van de slavernij, uitbreiding van het Europeesch element, hervorming van bestuur en rechtswezen zijn de eischen, die de heer van Coeverden voorts stelt om Sumatra's rijke Westkust te doen worden wat zij zijn kan. Eene school op 30,000 ingezetenen bestaat, zegt hij. Dat is welsprekend.

Wat de uitbreiding van het Europeesch element betreft, gaarne onderschrijven wij hetgeen hij verlangt: dat men de nederzetting in de binnenlanden niet belemmere, maar van regeeringswege bevordere. Men stelle vrijzinnige voorwaarden voor het verkrijgen van eigendom van den grond, ook voor den Europeeschen soldaat, wiens verband verstreken is. Maar de bevordering van kolonisatie, rechtstreeks uit Europa door de Regeering, is een probleem, dat tot dusver in tropische gewesten weinig resultaten heeft opgeleverd. Men trachte veel eer het inlandsch kind, in dit klimaat geboren en opgevoed, tot het landbouwbedrijf te brengen. De Europeesche hovenier of landbouwer, die de middelen bezit om 10 bouws in ontginning te brengen, verplaatst zich niet ligt, want taal en klimaat zijn niet het zijne, van middelen om zijne kinderen op te voeden en van zoovele voordeelen meer van het Europeesche leven zou hij afstand moeten doen. Hoe uitlokkend het denkbeeld van Hollandsch-Indische heereboeren moge zijn, die

Maleiers of Battaks in dienst nemen, men zal niet veel Nederlanders vinden, die neiging zullen gevoelen om het te verwezenlijken. Landverhuizers zonder eenige middelen zullen niet aan het doel beantwoorden. Wat wij dus zouden wenschen, is, dat de Regeering gebruik maakte van de vele middelen, die aan te wenden zijn, om aan Europeanen en daarmede gelijkgestelden in Indie het landbouwbedrijf toegankelijker te maken. Dit zou reeds een groote stap vopruit zijn.

Aan goede denkbeelden bestaat hier overigens sedert lang geen gebrek. Het is meer dan tijd om te handelen. Een goed korps ambtenaren, — geen vrienden van het systeem om zich steeds tegen verwijten te dokken en die steeds alle verantwoordelijkheid op anderen trachten te doen nederkomen — moet hovenal strekken om de rustige rust van het Oosten tot leven en ontwikkeling te brengen. Maar tevens moeten de voorstanders van hervorming zich hoeden voor overdrevene of oppervlakkige voorstelling van zaken en toestanden want zij geven daardoor kracht aan de slijmgasterij en de zucht tot inertie, die nog maar al teveel hier heerschen en waartegen de strijd bij lang niet volstreden is. v. L.

JAPANSCHÉ ZAKEN.

De geleerden, die tegenwoordig de *Arnhemse Courant* schrijven, vroeger het blad dat aan het hoofd der hervormers in Nederland stond, beginnen meer en meer den naam van oud-liberalen te verdienen. Er is heden ten dage iets Nurksachtigs in de politiek der *Arnh. Ct.* De vraagstukken van den dag bevalen dat blad niet. De kollega's krijgen er langs, die over zwarte of roode Internationalen durven spreken. De koloniale kwestie werd sedert lang zooveel mogelijk achteruitgeschoven; men had zooveel in patria te doen, heette het. Als in den vreemde iets belangrijks tot stand komt, vraagt de *Arnh. Ct.* zich af, gaat het daar wel volgens het voorvaderlijke refrein: langzaam aan, dan breekt het lijntje niet!

Zoo moest onlangs de keizer van Japan het misgelden. De *Arnh. Ct.* geeft hem eene hoogst ernstige waarschuwing niet te snel vooruit te streven. Japan is niet rijk voor eene geoktroeerde beschaving en zeker „op dit oogenblik” niet. Het is de oude kwestie van opportunitet bij streven tot vooruitgang, waarvan Macaulay heeft gezegd, dat zij die ze opwerpen, op den man gelijken, die verklaarde nimmer te water te zullen gaan voordat hij had leeren

zweemmen. De Mikado behoorde, zegt de *A. C.*, eerst den eersten stap te leeren doen en hij permitteert zich reeds den honderdste, nu hij hetgeen Europa en Amerika op het gebied van wetenschap en vindingen bezit, in Japan poogt over te brengen.

De *Edinburgh Review* heeft waarschijnlijk de *Arnh. Ct.* nagepraat, want we vinden daarin eene volkomen gelijke reeks van denkbeelden ontwikkeld, nu we in Japan met spoed zien verwezenlijken hetgeen elders met vurig verlangen gewenscht wordt.

De *Arnh. Ct.* begint met *Joris Krastem*, vide Hildebrand, het den Japanners kwalijk te nemen dat ze van hun adats afwijken. Een Japanner is nu eens een Japanner ofte Japanees; de *A. C.* kan hem zich niet anders voorstellen dan met zijn eigenaardig haartooisel en zijden sannaar. De *A. C.* is in een luim om met Krastem den Japanner toe te roepen: laat u scheren zooals de vadersen dat deden! „Nu is het aan de orde, zegt hij, zooveel haar te laten staan, tot groot affront voor de uitvinding Tubel-Kains, en van het chirurgische vak, en ik durf zeggen, tot groot detriment van de goede zeden daarenboven. Want ik praesummeer op goede gronden, dat alle koningsmoorders, zelfmoordenaars, oproermakers en comedieschrijvers in Frankrijk en elders, hunne verwildering grootendeels hieraan te danken hebben, zij van de jaren de pubertas af, hun baard den vrijen teugel, en op die revolutionnaire wijze groeien laten, welke men „een jonge Frankrijk” noemt.”

Dus kureere men de Japanners niet met kinine. De vrees bestaat toch bij de *A. C.*, dat in Japan de ergste gevolgen van eene kontrarevolutie te wachten zijn en dat men zich daar niet enkel van gas, spoorwegen, stoomschepen, monitors, telegrafen en meer zal voorzien, maar dat de Japanners, die in grooten getale naar Europa en Amerika worden gezonden om er onze wetenschap en onze kennis op te doen, ook al de uitwassen der beschaving zullen overbrengen: onze strikes en petroleurs, ons armwezen en onze kommunisten, cholera, veeziekte, trichine, de onfeilbaarheid van den Paus en meer zulke fraaiigheden. Men kan, zoo redeneert men, het ontwikkelingsproces niet ontgaan, dat Europa ondervonden heeft en geene negentiende-eeuwsche beschaving in eens aan een volk opdringen; de Japanner is onvoorberaid om vijf eeuwen over te springen; er moet eene geweldige reaktie volgen.

Maar wat moet men in Japan dan nalaten?

Moet men er geen gas branden, geen spoorwegen aanleggen, de telegraaf afbreken, weder met de trekschuit varen, de jongelieden weder verbieden het land te verlaten? Welke is de eerste stap, die Japan had behooren te doen, om niet „te snel” vooruit te streven? Pleit het niet voor de vatbaarheid van den Japanner, dat hij zoo snel de goede zijde van zoovele vindingen heeft gevat? Reeds is het materieel, voor den eersten spoorweg aangevoerd, te gering om in de behoefte aan vervoer van personen en goederen te voorzien. Had de *A. C.* gewild dat men eerst den diligence-dienst had ingevoerd, dan paardenbanen en eindelijk de lokomotief? Is het niet een heilzaam verschijnsel, dat naast materieele verbeteringen, naast ontwikkeling van de hulpbrouwen des lands door opening van mijnen, verbetering van middelen van vervoer, versneling van middelen van gemeenschap, gedekreteerd is dat 30,000 scholen voor onderwijs zullen verrijzen? Waar is het begin, waar de honderdste stap bij de ontwikkeling van een volk? Moet Japan wachten totdat de *A. C.* aan dat land het oktrooi van rijpheid voor meerdere beschaving verleent?

Misschien, zegt de *A. C.*, is Japan nimmer rijp voor volwassen westersche beschaving. Maar moet de Japanner, die zeer zeker nationale trots onder zijne eerste karaktertrekken telt, omdat hij geen lust heeft op Westersche wijze „overgeciviliseerd” te worden, daarom verwerpen wat wij gebruiken om onze welvaart te vermeerderen? Of zijn de jongste hervormingen niet goed, omdat ze in een absoluut geregeerd rijk van een verlicht vorst en niet van de bevolking zelve uitgaan? Kan het wel anders? Moet de stoot van onder komen? Maar de weldaden van het onderwijs worden zelfs in Europa nog niet genoeg door de massa gewaardeerd. Meer en meer blijkt evenwel dat de Japanner zich zeer goed familiariseert met de nieuwigheden, die de Mikado invoert. Wil men wachten totdat een volk hervormingen eischt, dan is de stroom veeltijds door de bestuurders niet meer te leiden.

De *Arnh. Ct.* bepaalt zich tot het geven van lessen aan Japan. Wellicht zullen de Japanners, die in Nederland vertoeven, met die grootmoederlijke wijsheid dankbaar hun voordeel doen. De *Edinburgh Review* is niet overtuigd, dat de pers den keizer tot gematigd-liberalisme zal kunnen bekeeren. Dat orgaan van het Schotsch Atheen heeft beter gevonden. Het geeft enerzijds blijk van kleingeestige jaloezie door het een Amerikaan te misgunnen, dat hij de kapitalen voor

Japan wist te verkrijgen, die het in staat stelden met zooveel spoed een spoorweg aan te leggen, dat wij hier met droefheid en ergernis vergelijkingen maken. Japan heeft zich, ja daarvoor de weelde eener nationale schuld veroorloofd, maar binnen minder maanden door Amerikaansche en Engelsche hulp een belangrijk en produktief openbaar werk van algemeen nut uitgevoerd dan wij, Nederlanders, jaren noodig hebben om te sammeln over de vraag: of we in Nederland staatsbanen dan wel partikuliere lijnen, hier buffelwegen of stoomspoorwegen zouden tot stand brengen!

Maar aan de andere zijde wil het Schotsche tijdschrift de Britsche Regeering doen tusschenbeide komen, om de Japanners voor ontijdige beschaving te behoeden. „Het zal, — zegt het —” sir Harry Parkes (de Britsche gezant) als hij op zijn post terugkeert niet moeilijk vallen de Japanners te overtuigen van de onmogelijkheid om in een land als 't hunne de instellingen van vreemde landen over te planten, die door een langzaam en natuurlijk ontwikkelingsproces in Europa zijn ontstaan.” Die rol, de Britsche diplomatie toegedacht, is prachtig. Jammer dat de *A. C.* ook onzen minister-resident niet met soortgelijke taak belast heeft. Het zou eene schitterende bladzijde in onze historie beslaan, als wij lezen: wijlen Koning Willem II was de eerste, die den Keizer van Japan een eigenhandig schrijven zond om den ouden bondgenoot te wijzen op de bezwaren en gevaren der verouderde politiek van uitsluiting en stilstand; maar dertig jaren daarna zond Koning Willem III den Japanschen Keizer eene waarschuwing niet te snel vooruit te streven, hervormingszucht te temperen en in het belang van onwetendheid te reageeren, nu hij meer en meer de nuttigste inrichtingen van het Westen begon in te voeren, die bij het volk grooten bijval vonden. *De London and China Express* zegt terecht tot de *Edinburgh Review*: wat gij wilt, is den Japanners met Macbeth toe te voegen: „seek to know no more”, totdat men te Edinburgh en te Arnhem de permissie hebbe verleend verder voort te schrijven.

China is zeer zeker het model van de *A. C.*; maar het kan zijn ideaal ook in deze gewesten vinden.

China heeft enkele stappen vooruitgedaan. Het heeft eenige weinige havens voor den handel geopend en toegelaten dat op een paar punten telegraafkabels werden gelegd. Maar de Regeering koopt er Krüpp-kanonnen om de roodharige barbaren tegen te treden, als ze meer

mochten verlangen. Men leeft er steeds te midden van stilstand op velerlei gebied, behalve op dat van burger-oorlogen en anarchie. Het volk, dat eeuwen lang niet verder ontwikkeld en thans ook niet met stoom geciviliseerd wordt, gelooft nog altijd dat de zendelingen in hunne hospita-len de kinderen de oogen uitsteken, om er wonderpoeders van te maken tot kunstmatige bekeering der inlanders.

De Chineezers van Europa, onze geachte landgenooten, hebben in deze gewesten mede een zeer klein begin gemaakt om het onderwijs te verspreiden, een paar spoorwegjes aangelegd en hier en daar wat hervormd. Omdat niet met kracht vooruitgestreefd is, bemerkt men niet alleen weinig van hetgeen ten goede gedaan werd, maar strekt menige verbetering slechts om het gebrekkige van het geheel nog sterker te doen uitkomen. De ontwikkeling des lands houdt dan ook gelijken tred met de politiek, die sedert jaren gevolgd wordt: men komt niet vooruit.

Als de schrijver in de *Arnk. Ct.* eenigen tijd in Nederlandsch-Indie had vertoefd en de behoeften zag, die niet vervuld worden, misschien zou hij milder oordeelen over radikale en snelle hervorming; wellicht zou hij ten slotte zeggen: doodjammer, dat te Buitenzorg niet sedert lang een evenbeeld van den Mikado zetelt. v. L.

SCHOOLFONDS VOOR HET INLANDSCH ONDERWIJS.

Met de jongste mail ontvingen wij in het orgaan van de *Maatschappij tot Nut van den Javaan* het verslag van hare speciale commissie over het jaar 1871—72 omtrent hetgeen in het belang van het onderwijs onder den inlander in deze gewesten was verricht. Dat stuk luidt aldus:

Reeds in het vorig verslag maakten wij melding van de moeilijkheid om iets tot stand te brengen, en wel door het tijdroovende der correspondentie met den K. F. Holle in Indië. Ook is dit nu weder de oorzaak, dat wij u niet een nieuw ontwerp hetzij van een plaat, kaart of boek kunnen voorleggen.

De plaat voorstellende de afbeeldingen van de leden van het Koninklijk Huis, waarvan wij in de laatste algemeene vergadering de teekening overlegden, is geheel gereed. Wij hebben daarvan, in de maand April, 3600 exemplaren per stoomschip door bemiddeling van den heer Van Lier te Batavia, vroeger lid onzer commissie, aan den heer Holle gezonden, met verzoek die op de inlandsche scholen en onder de inlanders te doen verspreiden. Op deze zending konden wij nog geen bericht terug hebben.

Eveneens zonden wij van deze plaat een exemplaar op carton papier aan de leden van het Koninklijk Huis, de verschillende Ministers, de leden der hoofddirectie onzer Maatschappij en 20 exemplaren aan de directie der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Wij gelooven in alle opzichten over de uitvoering dezer plaat tevreden te mogen zijn. Van al de leden van het Koninklijke Huis en de verschillende Ministers zijn over deze plaat zeer vliende antwoorden ontvangen.

Door ons werd eveneens gemaakt eene plaat, voorstellende verschillende hollandsche dieren, die wij aan den heer K. P. Holle opsenden, welke echter, tot ons leedwezen, niet de goedkeuring van ZEd. mocht wegdragen, waarom wij beter oordeelden niet tot de uitvoering over te gaan.

In de maand Maart schreven wij weder aan den heer Holle, dat wij nu het plan hadden eene dubbele plaat uit te geven, voorstellende eene indische en eene hollandsche boerderij, omgeven door indische en hollandsche landbouw-werktuigen en gereedschappen, om daardoor den Javanen een aanschouwelijk denkbeeld te geven van het onvolmaakte hunner gereedschappen en werktuigen. Wij hopen daarop spoedig antwoord te ontvangen.

Ook is door ons behandeld de uitgave van een of meer kaarten van Java's residentien. Hierbij stuitte wij echter op vele moeilijkheden met de plaatsing der namen van de steden, dorpen, rivieren en bergen in de verschillende talen. Dit blijft echter steeds een punt van onze bijzondere opmerkzaamheid en zal in onze volgende vergadering breedvoerig behandeld worden.

Hoewel wij tot ons leedwezen moeten erkennen, dat nog weinig door ons is ten uitvoer gebracht, zoo kunnen wij u echter de verzekering geven, dat wij steeds zullen voortgaan pogingen aan te wenden iets doeltreffends ten uitvoer te brengen en hopen dat ons volgend verslag gunstiger resultaten zal kunnen melden.

Namens de Commissie
van het Indische Schoolfonds,
G. SCHILTHUIS.

Wij hadden het voornemen opgevat, na ontvangst van de kist met schoolprenten en na omtrent hetgeen verder te doen stond met den heer Holle in overleg te zijn getreden, bij brief eenige opmerkingen aan de bedoelde commissie mede te deelen. Deze heeft nu in haar verslag melding gemaakt van het in Nederland over de eersteling der schoolprenten geuit oordeel. Zij bespreekt voorts in het openbaar hare plannen en hare korrespondentie over nieuwe schoolprenten. Wij achten ons derhalve gerechtigd in ons blad een en ander te behandelen en een Indisch oordeel over de zaken te doen kennen.

Wij meenen daartoe het recht te hebben, zoolwel omdat wij steeds bereid blijven, nu wij hier gevestigd zijn, de zaak, die het geldt, naar ons vermogen te bevorderen, als omdat wij het genoeg hadden, met professor Veth, de Maatschappij aan te drijven om dat gedeelte van hare taak: het Indisch onderwijs, met ernst aan te vatten.

Er zijn bijna drie jaren verloop en eene door ons voorgestelde plannen tot uitvoering komen. Het heeft moeite gekost de Nederlanders te bewegen iets door partikuliere krachten voor het onderwijs van den inlander te doen, hoer zeer men een goed voorbeeld aan Engeland had en ondanks het geschreeuw over onder-

wijszaken in het moederland. Zonder de hulp van het *Nut van 't Algemeen* ware er misschien uit gemis aan finantieele krachten weinig of niets van gekomen.

Dit in aanmerking nemende en lettende op het tijdroovende der korrespondentie met Indie, was het ons een waar genoegen den heer Holle te kunnen berichten, dat de eerste bezending schoolprenten was aangekomen.

Maar ons genoegen was geenszins onverdeeld.

Wij laten daar dat men heeft gemeend de prioriteit te moeten toekennen aan eene prent, waarop de portretten van de leden van het vorstelijk huis voorkomen. Wij nemen aan dat bevoegde mannen daartoe het advies gegeven hebben. Maar het wekte een zonderlingen indruk bij ons op, dat men ook op die plaat een vakje aantreft, waarin een geopend boek te zien is, de Grondwet voorstellende. Op Hollandsche schoolprenten hebben we de grondwet nog niet gezien. Hoe men op het denkbeeld is gekomen den inlander in den Indischen Archipel in kennis met de grondwet te brengen, vatten we niet. Welk denkbeeld vormt men zich toch van den inlander, dat men hem op de allereerste schoolprent iets dergelijks voorlegt? De inlandsche school wordt ook door ouderen van jaren bezocht, maar wat ook die leerlingen van dat gedeelte der plaat zullen denken, gaat ons voorstellingsvermogen te boven, hoe wij het ook op de proef stellen.

In de tweede plaats moge de lithografische uitvoering vrij goed zijn, niet alle portretten zijn even gelijkend.

Maar wat ons het ergste voorkomt, is, dat men een formaat van papier koos, dat echt Hollandsch zuinig mag heeten. Hier bedroog de zuinigheid zeer zeker weder de wijsheid. Men heeft toch nu eene plaat met *Nederduitsch* onderschrift. Het doel van schoolprenten is: zucht tot lezen en tot leeren op te wekken. Om de prenten voor den inlander bruikbaar en aantrekkelijk te maken, is een onderschrift *in de inlandsche ta'en* onmisbaar. Welnu, het vel papier is zoo bespottelijk klein genomen, dat men misschien op de zijden een soort van rand-schrift in de inlandsche talen zal kunnen maken, zoodat de prent omlijst wordt; maar van onderschrift kan geene sprake zijn, tenzij men een strook aan elke prent aanbracht, hetgeen leelijk en duur zou zijn.

Eene tweede reeks van opmerkingen betreft de plannen der commissie voor het vervolg.

Wat wij noodig hebben, is: Indische school-

prenten voor inlanders. Men duide ons deze herinnering niet euvel, want men schijnt dat te vergeten. Hollandsche boeken en schoolprenten zijn hier te krijgen; zij deugen zelfs niet altijd voor het onderwijs der kinderen van Europeaanen, om hun op jeugdigen leeftijd aanschouwelijk te maken wat zij in de allereerste plaats dienen te leeren kennen, namelijk hunne omgeving. Er wordt tot die steeds meer ontwikkelde kinderen soms van dingen verhaald of hun afbeeldingen voorgelegd, — bij gebrek aan beter — waarvan zij zich geene goede voorstelling kunnen maken.

Men blijve evenwel den inlander, voor wie de *M. T. N. v. d. J.* schoolprenten laat maken, met Europeesche toestanden geheel van 't lijf. Wat zou hij aan eene plaat hebben, Hollandsche dieren voorstellende? Hetzelfde nut als wanneer men een kind in Europa naar de opera medeneemt, wanneer daar *le Cheval de bronze* of *les Amours du diable* vertoond worden, dan wel wanneer men in Europa aan de kleinen schoolprenten van antideluviaansche dieren in handen gaf, in plaats van onze geilustreerde afboekjes. Platen met Hollandsche dieren zouden op den inlander den indruk te weeg brengen als op ons een beestenspel. Maar zich daardoor tot leeren opgewekt gevoelen, dit zal niet het geval zijn. De heer Holle keurde zeer terecht zulk eene plaat af.

Even weinig doelmatig achten wij een afbeelding van eene „indische en hollandsche boerderij". Het woord *Indische boerderij* klinkt al vreemd. Maar wat zal de inlander aan eene Hollandsche boerderij zien? Hij kent vele onzer werktuigen en gereedschappen zelfs niet van hooren zeggen. Men zou eene behoorlijke beschrijving in de inlandsche talen moeten geven om het nut en gebruik duidelijk te maken. Kan dat op schoolprenten geschieden, al bekibbelt men niet krenterig de grootte van het vel papier?

Neen, men geve het inlandsche kind of den inlander, die leeren wil, wat hij bevatten kan. Men late Indische schoolprenten vervaardigen, iets werkelijk doeltreffend? De heer Holle heeft een beroep gedaan op allen, die hem hier fotografien of afbeeldingen wilden afstaan. Hij heeft zich met de kommissie in Nederland in aanraking gesteld. Men volge zijne adviezen en poge niet hooger te vliegen dan men behoort te doen. Het geld worde besteed tot het doel waarvoor het bestemd is. Doet men dat niet, men zal arbeid en geld wegwerpen. Men beginne met afbeeldingen van het-

geen in 't leven der inlandsche maatschappij grijpt; dan kan men misschien over zeker getal jaren ook verder gaan. Men leere den jeugdigen inlander het dieren- en plantenrijk in indie, zijne eigene werktuigen, gereedschappen, de klederdrachten, enz. het eerst kennen, in een woord het dagelijksch leven in huis en op 't veld. Een stoomschip, een spoortrein, een tramwagen, rij- en voertuig, booten, vischgereedschap, enz. kunnen afgebeeld worden; daarmee is althans een deel hunner bekend. Maar van eene hollandsche boerderij vatten ze zeer zeker niets, al is er geen stoomploeg of kaasmakerij bij.

Kaarten hebben hoog nut. Men zal zeer zeker op de verschillende talen moeten letten; dezelfde uitgave is wellicht niet geschikt voor Maleiers en Javanen.

Wij blijven met bevoegde mannen van oordeel, dat de kommissie eene hoogst nuttige taak te verrichten heeft. Zij toone dus geene geraaktheid over onze kritiek. Het gebeurt echter maar al te dikwijls, dat de indrukken van Indie in vele details verflauwen bij hen, die een tijdlang in Europa vertoefd hebben. Men beschouwe het dus niet als betweterij en zucht tot kritiek, wanneer wij onze meening doen kennen; wij leven te midden van hen voor wie de Maatschappij haar schoolfonds in het leven riep en zij heeft medewerking in indie voor de uitvoering van hare plannen noodig; daarom neme men het alleen op als een gevolg van de ondervinding, die wij hier dagelijks opdoen, dat wij in het belang der zaak de kommissie meenen te moeten terechtwijzen, waar zij dreigt een verkeerd spoor te volgen. Zij blijve met ijver hare taak vervullen en late de eersteling der schoolprenten door meer en beter volgen. Dan is het debiet en daarmee het bestaan van het schoolfonds tevens verzekerd, dat een zoo ruim veld te bearbeiten heeft.

v. L.

EE N PERSOONLIJK FEIT.

Calomniez, estomiez toujours.

In ons nummer van den 6 Juli (ook van de maileditie) schreven wij het volgende over het nieuw opgetreden ministerie:

Dat de heer de Vries als minister van justitie optreedt, kan geene verwondering wekken, wanneer men zijne talenten als jurist in aanmerking neemt. Ook bij binnenlandsche zaken ware hij op zijne plaats geweest.

De heeren Franssen van de Putte en Geertsema hernen eene portefeuille, die zij korter of langer tijd in handen hebben gehad. Zij zijn bekende mannen.

De heer van Velden, een nog jong man, heeft zich, als lid der Tweede Kamer, als financieer doen kennen.

De gepensioneerde generaal-majoor graaf van Limburg Stirum is reeds vroeger weleens voor oorlog genoemd.

Dat de heeren van Bosc en Delprat aftreden, verwondert ons niet in 't minst. Hunne verhouding tot de Staten-Generaal werd moeielijk.

Alleen de heeren Gerieke en Broox zijn de leden van het vorige kabinet, die overblijven. Wat wij omtrent de marine in Indie vernemen, had ons doen wenschen, dat ook de portefeuille van marine in andere handen ware overgegaan.

De indruk, dien dit kabinet op ons maakt, is overigens gunstig.

Vooral van den Minister van Kolonien koesteren wij goede verwachtingen.

De heer Frausen van de Putte beschouwen wij inderdaad als het hoofd van het kabinet. Veel heeft hij sedert zijn optreden als politiek man geleerd. Veel kan hij voor Indie doen. Zoo ooit dan is toeh de natie op dit terrein het twisten moede en zal zij gaarne zien handelen, waaraan Indie zoo groote behoefte heeft.

Moge het ministerie toonen waarlijk een kabinet van vooruitgang en liberaal in den waren zin des woords te zijn. Niets zal de pers in Indie, die zooveel te bestrijden heeft, aangenaam zijn dan de machthebbenden te kunnen ondersteunen. Wij zullen echter de daden afwachten.

Het *Dagblad van Zuidholland en 's Gravenhage*, van Woenstag 28 Augustus jl. No. 203, deelt woordelijk mede wat een paar Indische bladen over het nieuwe kabinet gezegd hebben. Het heeft daarentegen de eerlijkheid en de loyanteit hetgeen wij schreven, *niet* terug te geven, maar zegt daaromtrent het volgende:

„Alleen het *Nieuw Bataviaasch Handelsblad* vindt alles mooi en goed. De weder-optreding van den heer Franssen van de Putte is het tot voldoende waarborg, dat het nu vooral Indië goed zal gaan. Dit oordeel zal niemand bevreemden, die weet dat de redacteur van dit blad zijne betrekking te danken heeft bovenal aan den tegenwoordigen Minister van Kolonien — en nog iets meer.”

Het *Dagblad* heeft weder een der buiten geluid, die den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, sir J. Loudon, als minister van de Kroon, in de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat blad deden brandmerken als *een helsch voertuig van bezoldigde hoon en laster*.

Het kan alleen in het brein van een ellendeling opkomen, die alle eergevoel heeft uitgeschud en zichzelf aan den meestbiedende heeft verkocht, van een renegaat en slobustier op het gebied der pers, te pogen ieder politiek tegenstander, die voor zijne overtuiging strijdt, te belasteren en te beliegen.

Het *Hangsch Dagblad* weet, dat in Indie de bladen eigendom van de uitgevers zijn. Dat hebben Lion, des Amorie van der Hoeven en Keuchenius dat blad telkens herinnerd, toen zij op hunne beurt telkens belasterd werden.

Het is volstrekt onwaar, dat de redacteur van dit blad zijne „betrekking” aan eenig staatsman te danken heeft.

Wij tarten het *Dagblad* een zweem van bewijs te leveren van de relatien tusschen den heer W. Bruining, chef der firma, die ons de redaktie van dit blad aanbood, en den heer Franssen van de Putte, thans Minister van Kolonien.

Wij verlieten 's lands dienst — waaruit wij niet gedrongen zijn geworden ons ontslag te vragen, — om die geheel partikuliere betrekking te aanvaarden, vooral omdat wij Indie van nabij wilden leeren kennen.

Het *Dagblad* zegt, dat wij aan den heer Franssen van de Putte „en nog iets meer” te danken hebben.

Wij sommeeren den schrijver van die woorden, zonder woordverdraaien of goocheltoeren, ronduit te verklaren wat men daarmede bedoelt, wat dat beteekent, op welk feit dat slaat.

De heer Busken Huet genoot vrijen overtocht van de regeering van dien tijd. Wij hebben recht van het *Dagblad*, dat zoo goed onderricht wil zijn omtrent onze relatien, te eischen mede te deelen: welke gunsten wij van den heer J. D. Franssen van de Putte in Nederland genoten hebben, maar bepaald, welke toen wij naar Indie zouden gaan en welke sedert wij hier zijn.

De drukpers, 't wordt weleens gezegd, is de koningin der aarde. Wij hebben dat altoos als eene overdrijving beschouwd. In Indie stellen velen er intusschen prijs op, dat zij die hier de pen voeren, onafhankelijke mannen zijn, die niets dan hunne overtuiging behoeven te dienen. Daarom en uitsluitend om die reden vorderen wij eene verklaring van het *Dagblad*.

Voor ons zelve verachten wij te zeer het misbruik van de vrijheid van drukpers, dat het *Dagblad* maakt, door de pen steeds in het venijn van logen en laaghartige insinuatie te doopen, dan dat wij ons persoonlijk niet boven zulke aanvallen verheven zouden achten.

Ten overvloede herinneren wij evenwel onze lezers, dat de drukker van het *Dagblad*, door de arrondissements-rechtbank te 's Gravenhage en door het Provinciaal Gerechtshof van Zuidholland reeds bijna een viertal jaren geleden wegens hoon jegens den redakteur van dit blad, werd veroordeeld en hij alleen door eene opvatting van den Hoogen Raad der Nederlanden, die iedereen verbaasde, in cassatie vrijkwam van straf. Toen heeft echter mede de schrijver van het gein-krimineerde artikel zich op de lafhartigste wijze schuil gehouden en liet men den drukker terecht staan, in strijd met hetgeen het *Dagblad* steeds heeft gepredikt.

Wij zullen overigens denkelijk de laatste pu-

blicist of liberaal wel niet zijn, tegen wien men uit gebrek aan beter het wapen der verdachtmaking en onwaarheid van die zijde aangrijpt.

J. C. VAN LIER.

VERKLARING.

De ondergeteekende, oudst lid der firma Bruining en Wijt, thans weder te Batavia, maar tijdens de besprekingen met den heer J. C. van Lier om de redactie van het *Nieuw Bataviaasch Handelsblad* op zich te nemen, in Nederland verblijf houdende, verklaart: dat hij nooit de eer heeft gehad met den heer J. D. Franssen van de Putte persoonlijk of schriftelijk in aanraking te zijn geweest, en dat geen ander van de twee medeleden der firma zich uit Indie met Z. Exc. den tegenwoordigen Minister van Kolonien ooit op eenigerlei wijze hebben pogen te verstaan over de leiding van het *Nieuw Bataviaasch Handelsblad*, zooals dat blad achtereenvolgens geredigeerd is geworden door de heeren mr. des Amorie van der Hoeven, wijlen mr. van der Does de Bijse, mr. L. W. C. Keuchenius en J. C. van Lier.

W. BRUINING.

• BATAVIA, 8 October 1872.

Ingezonden Stukken.

MUNTOK, den 23 September 1872.

Geachte Redakteur!

Sedert eenigen tijd komen in Uw blad (*), onder de rubriek "ingezonden stukken" enkele artikelen voor, tot opschrift voerende "Tin, Nogwaals tin" en "Exploitatie van tinmijnen", ondertekend door v. G.

Aangesien de schrijver ten volle bewijst onbevoegd te zijn om over tin en exploitatie van tinmijnen, zooals dit door hem gedaan wordt, te schrijven, zult gij mij verplichten aan onderstaande gegevens in uwe kolommen eene plaats te gunnen, ten einde een ieder, die aan v. G.'s zienwijze enigszins vasthoudt, de gelegenheid aan de hand te doen om, bij eene herlesing van de bedoelde artikelen, mijne gegevens daaraan te toetsen en tevens de overtuiging te erlangen, dat de kwalifikatie "onbevoegd" geen laster is.

a. Alle artikelen van v. G. zijn als het ware doortrokken van een evenwijdig berggruggen-systeem op Banka. Dat evenwijdig berggruggen-systeem bestaat niet.

b. Men moet, volgens v. G., de Z. W. hellingen van den zuidelijken bergketen (die niet bestaat) onderzoeken!

c. De Tempilan-streek, het Permisgebergte, Soengei Djerieng, Soengei Maljang zijn op aandringen van den oud-Resident C. onderzocht en leverden, om zoo te zeggen, niets op.

d. Men merkt tegenwoordig evenmin als vroeger onder de mijnwerkers eene soort van lethargie op. Dit is fictie van v. G.

e. Banka's produktie gaat niet achteruit; de produktie in 1871 is toevallig laag en bereikte een der laagste cijfers sedert eenige jaren; dit werd veroorzaakt door de over-

stroming en het dien ten gevolge doorbreken der dijken in het laatste van het jaar. Gedurende de laatste 30 jaren was van 15 jaren de jaarlijkse produktie hooger en van 15 jaren lager dan in 1870.

f. Ik heb geleerd niet op de "stelligste bewijzen" van inlanders en Chinezen te vertrouwen, maar mij bij het onderzoeken van terreinen op eigene ondervinding te baseren. Alleen de oud-Resident C. gaf gevolg aan zulke "stelligste bewijzen", hetgeen ten nadeele van den lande uitliep; de uitkomsten zijn in de archieven te vinden.

g. Door het mijnwezen-personeel zijn ertshoudende terreinen aangewezen, waaruit tot ultimo December 1871 128,464 pikols tin werden verkregen.

h. De hoeveelheid tin, te verkrijgen uit terreinen door het mijnwezen aangetoond, kan niet anders dan toenemen.

i. Het vertrouwen der mijnwerkers in de mijnbouwkundige onderzoekingen is thans bevestigd, getuige het groot aantal mijnen, welke telken jare bij gelegenheid der inspektie-reis van den Resident van Banka om hulp vragen; op de laatste inspektie-reis bedroeg het aantal 16.

k. Alle mijnen, die hulp vragen, krijgen die. De ingenieurs voldoen derhalve aan de verplichting om den arbeid in arme mijnen door hunne wetenschappelijke kennis te hulp te komen.

l. Tegenwoordig worden terreinen ontgonnen, die 6 à 7 pikols per man leveren.

m. In 1871 kwamen uit China op Banka aan 1152 mijnwerkers. Het bestuur ondervond dus nog geen bezwaar om in de behoefte aan werkvolk te voorzien, mits men, zooals thans geschiedt, daarvoor moeite doet.

n. Met welke volharding ook gezocht worde door het mijnwezen, door de administrateurs en door de mijnwerkers zelve, die voor een groot gedeelte met de tyam weten om te gaan, men vindt zelden rijkere terreinen.

o. v. G. is met Banka seer weinig of niet bekend; anders zou hij weten, dat geheel Banka met uitgewerkte terreinen als 't ware bezaaid is. Men denkt soms in eene niet-ontgonnen streek te zijn, maar komt eenige oogenblikken later tot de overtuiging dat daar vroeger mijnarbeid werd gedreven, doordien men plotseling tot over het hoofd in een uitgewerkte kollong of in een oud kanaal valt.

p. Het voorschrift om de terreinen tot op 8 meters te onderzoeken, bewijst dat v. G. in het geheel geen begrip heeft van de wijze, waarop zich de erts heeft afgezet.

q. Van v. G.'s beschrijving van de exploitatie van tinmijnen kan men zeggen: deze is hier en daar nog al juist, ofschoon er over het geheel veel, zeer veel aan ontbreekt.

r. Chemisch $Tu O_2$ bestaat uit: 78.62 tin,
21.38 zuurstof.

100.

Op Billiton, waar de erts even als op Banka, al is het ook nog zoo weinig, silica, ijzer, mangaan of tantaalzuur houdt, verkrijgt men 78,75 tin.

Doet men er daar soms wonderwater bij?

v. G. sla eens na Graham, Otto, Rose, Blum, Naumann, Bammelsberg of één van die vijf auteurs; heeft hij die niet voorhanden en wil hij het incognito bewaren, dan ben ik bereid die werken aan de redactie, ter inzage voor v. G., te zenden.

z. Hooge vierkante smeltovens zijn sedert 1867 op Banka ingevoerd.

aa. Van 1867 tot ultimo December 1871 werden met de hooge vierkante ovens 108,109 pikols tin uitgesmolten.

ab. Op ultimo December 1871 waren in gebruik 49 hooge vierkante smeltovens; in 1872 zullen er 14 nieuwe ovens bijgebouwd worden en het is te voorzien, dat in 1873 het

totale cijfer tot 74 zal stijgen, als wanneer men zeggen kan: de nieuwe smeltwijze heeft de oude geheel verdrongen.

v. Alle mijnwerkers zijn met de nieuwe smeltwijze zeer ingenomen.

w. Vindt men hier of daar tegenwerking, dan komt die van den kant der blaasbalgtrekkers, wier bestann door het algemeen aanwenden van waterkracht wordt ondermijnd.

x. Watergebrek is bij geene enkele mijn oorzaak van niet aanwenden der hooge vierkante ovens.

y. Kleine mijnen, met geringe produktie, hun eigen be- lang begrijpende, smelten, volgens de nieuwe smeltwijze, bij groote mijnen en betalen voor het gebruik van den oven, van den ventilator, van het waterrad en het water / 5 à / 10 per nacht; in Pangkal Pinang / 5, in Soengei Liat, waar zeer vele kleine mijnen zijn, / 10 per nacht.

z. De tinontginning in Saksen gelijkt evenveel op de tinontginning op Banka als het diamantzoeken op Borneo op het kolendelfen in Engeland; ergo niets.

Het a, b, c is ten einde. Ik zou nogmaals met a kun- nen beginnen en bij z eindigen; doch mij dunkt dat het bovenstaande voldoende is om te bewijzen, dat ik in den aanhef van dit schrijven niet te veel heb gezegd.

Mocht het v. G's doel zijn om zich met de Bankasche toestanden bekend te maken, ten einde later als bevoegd beoordeelaar op te treden, dan ben ik bereid, al blijft hij het incognito bewaren, hem al die gegevens te verstrekken en al die ophelderingen te geven, welke hij tot dat doel noodig mocht achten en bij voorbaat autoriseer ik ZEd. om van mijne geschriften zoodanig gebruik te maken als hem dit lust, mits onder ééne voorwaarde: hij verspreide geene wanbegrippen onder het publiek.

Achtend heb ik de eer te zijn,

UEd. dienstw. dienaar
MERTEN.

Mijn-ing. 1ste klasse.

[1] zie nos. 85, 169, 170, 206 en 207.

Geachte heer Redakteur!

In uw nummer van Zaterdag 21 September No. 224, wordt eene dispositie, door de Regeering genomen omtrent de wachtgelders, bekend gemaakt.

De inhoud van dat kabinets-schrijven, gericht aan de hoofden der departementen van algemeen en gewestelijk bestuur, bevat den uitdrukkelijken last, om bij voordrachten tot vervulling van vakatures ONVOORWAARDELIJK WACHTGELDERS in aanmerking te doen komen, zelfs voor betrekkingen, waarin zij minder bezoldiging dan in de laatstelijk door hen bekleede zullen genieten.

Met het oog op die kabinets circulaire moet het voor- zeker een ieder verwondering baren, dat men uit de nieuws- bladen van Zaterdag 28 September heeft moeten vernemen, dat de heer A. C. J. Eeg is benoemd tot cipier van 's raads en stadsboeien te Batavia.

Het is immers aan geen twijfel onderhevig, dat er vele wachtgelders zijn, die buiten hun schuld, noeh door ziekte noch door onbekwaamheid, uit hunne betrekking zijn ontslagen, maar wegens intrekking van hunne functiën op wachtgeld zijn gesteld.

Zou nu onder dat groote getal ambtenaren, die hunne beste levensjaren aan den dienst van den lande hebben ge- wijd, niet iemand gevonden worden, om die betrekking te vervullen?

Wie is de heer Eeg?

Heeft hij den lande vroeger reeds diensten bewezen?

Neen! Hij was partikulier persoon, maar heeft de betrek- king van opziener bij het kettingkwartier op een maande- lijksch tractement van / 80 weten te verworven.]

Die functie heeft hij slechts luttel maanden waargeno- men en nu wordt hij, met voorbijgang van zoovele ver- dienstelijke ambtenaren op wachtgeld, vóórgetrokken!

In de ambtenaarswereld wordt er voorts op gelet, dat eene verhooging van traktement zekers palen niet overschrijft.

In dit geval schijnt dit mede uit het oog verloren te zijn, want de tegenwoordige titalaris genoot / 80 en bij zijne benoeming tot cipier krijgt hij thans op eenmaal / 280 's maands.

Het is geenszins om den heer Eeg te doen, dat wij dit schrij- ven. Maar van zelf volgt de vraag: of de Gouverneur-Generaal, in verband tot zijne Kabinets-missive omtrent wacht- gelders, bij de benoeming van den heer Eeg den inhoud van die circulaire niet uit het oog heeft verloren?

Menig ambtenaar toch, belast met een talrijk gezin, die van weinige inkomsten moet leven en zich sober moet behelpen om eerlijk rond te komen, is door deze benoeming bitter te leur gesteld.

Het is te wenschen, dat onze landvoogd gevolg geve aan zijne kabinets-missive, om de wachtgelders, die den lande jaren lang trouw en eerlijk hebben gediend, bij even- tuele vakatures daarvoor in aanmerking te brengen, waar- door menig huisgezin, thans in benarden toestand verkeerende, zal worden gered.

Q.

Geachte Redakteur!

In het nummer van 2 dezer no. 233 komt voor het beklag van Q., dat onlangs de jongste circulaire van Z. Exc. den Gouverneur-Generaal omtrent herplaatsing van wachtgelders, de heer A. C. J. Eeg, die niet tot de wacht- gelders behoorde, tot cipier van de stadsboeien alhier is benoemd.

Zeer zeker is herplaatsing van wachtgelders wenschelijk.

Maar kan de bedoeling van den G. G. geweest zijn, dat men daarbij op zoodanige wijze zou te werk gaan als Q. schijnt te verlangen, namelijk dat voor elke openval- lende betrekking, welke ook, onverschillig of een wacht- gelder er voor geschikt is, deze in aanmerking moet komen? Zijn er geene betrekkingen, die, om zoo te zeg- gen, aan elkeen kunnen worden opgedragen of waarvoor men zich de noodige geschiktheid al spoedig eigen kan maken, en speciale ambten of bedieningen, waarvoor men niet den eersten den beste kan nemen?

Onder den vorigen cipier hebben nu en dan enkele ont- blachtingen uit de stadsboeien plaats gehad. Terwijl zijn zoon hem tijdelijk verving, zijn die ontvluchtingen in aantal en veteckenis vermeerderd, waarmede het bestuur niet weinig moeite had.

Sedert de heer Eeg tijdelijk belast werd met de waar- neming van de betrekking van cipier hebben ontvluchting- gen geheel en al opgehouden. Menigmaal heeft men het nogtans weder beproefd en er bestaan bewijzen dat het beleid en de waakzaamheid van den cipier die pogingen vrijdeld hebben.

Sedert lang en met recht wordt over den slechten toe- stand van ons gevangeniswezen en over gemis aan lucht geklaagd. Wil men daarin verbetering brengen, moet men dan personen, zooals de heer Eeg bleek te zijn, voor- bijgaan om hier een beteren toestand in de gevangenis te brengen, alleen omdat er een zeker aantal wachtgelders is? Welke waren hunne titels voor deze betrekking? Dat is de vraag. Q. heeft dat niet aangetoond, maar alleen be- waard, dat wachtgelders onvoorwaardelijk moesten voorgaan.

De bewegredenen, die tot de benoeming van den heer Eeg hebben gegolden, zijn der Regeering door den assis- tent-resident voor de politie met nadruk uitgeoezet. Wij men dat hij eene goede politie in 't leven roepe, men geve

hem daartoe goed personeel en de vereischte middelen. Men heeft het jongste besluit geenzins over het hoofd gezien, maar moeten erkennen, dat in speciale gevallen in het publiek belang — niet om de wille van personen — van den gestelden regel wel moet afgeweken worden, wanneer voor deze of gene betrekking bijzondere geschiktheid een vereischte is. Dat nu de heer Eeg getoond heeft een hoogst geschikt eijer te zijn, is niet tegen te spreken. Daarentegen kunnen velen zeer goede ambtenaren zijn in eene andere betrekking, terwijl zij als eijer onbruikbaar moeten worden geacht.

Verplicht wij door de opnemng van deze regelen.

P.

BATAVIA, 5 October 1872.

Batavia.

28 September 1872.

Z. Exc. de Gouverneur-Generaal is heden morgen alhier van Buitenzorg aangekomen, naar men wil om aan een radja, van Lombok per stoomschip alhier gearriveerd, audience te verlenen.

Maandag-voormiddag te 10 uur zal in het lokaal der Handelsvereniging alhier een openbare vergadering gehouden worden ter bespreking van het belang, dat de handel heeft bij de oprichting der Droogdok-Maatschappij. De leden der vereeniging zijn heden tot bijwoning daarvan uitgenoodigd, en deze mededeeling dient om ook niet-leden dier vereeniging hiervan kennis te geven.

Een extra-bijvoegsel, behoorende bij de *Jav.-Coor.*, bevat het verslag van den Raad van Beheer der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij, over het negende boekjaar, aan de algemeene vergadering van aandeelhouders.

Gedurende de maand Juli jl. werd op de bezittingen buiten Java en Madura ontvangen:

aan invoerrecht	f	34,802.75
„ uitvoerrecht	„	39,327.22
„ pakhuisuur	„	1,421.88
„ konsumtierecht op tabak	„	3,429.42

te zamen . PER FUSO 78,981.27

Hiervan werd terugbetaald:

aan uitvoerrecht	„	5,864.36
----------------------------	---	----------

zoodat de werkelijke ontvangst heeft bedragen f 73,116.91

hetgeen met de perceptie over de 6 vorige maanden, groot „ 334,830.97

te zamen uitmaakt f 407,947.88

Dit totaal bedraagt:
/ 19,827.62 minder dan over hetzelfde tijdvak van 1870 en
„ 77,076.08 „ „ „ „ „ „ 1871.

30 September 1872.

Naar wij vernomen, is de heer A. H. Beijer, ontvanger bij het kantoor van in- en uitvoerrechten te Samarang, benoemd tot controleur bij het bureau van controle en recherche alhier.

In de algemeene vergadering van de Samarangsche Zee- en Brand-assurantie maatschappij is het dividend over het 6de boekjaar vastgesteld op 30 pct. of / 150 per aandeel.

Gepraaid door het Eng. schip *Fair Leader*, kapt. Fookes, op den 1 September jl. het Eng. schip *Sarah*, kapt. Scott, op 38° 44' Z. B. en 6° 48' O. L.

1 October 1872.

Deli.

Volgens telegrammen van Pinang was de majoor van Stuwe te Soengal met de gezonden troepen aangekomen en had versterking aan de vooruitgeschoven detachementen toegezonden, o. a. ook aan den kapitein Kroesbeek, met last den vijand aan te vallen. Hijzelf zou met eene kolonne naar Tanda Benoeswa (tot welke plaats de kapitein Koops niet had kunnen doordringen) oprakken, om den vijand van daar te verjagen.

Heden van Pinang ontvangen telegrammen melden, dat de kapitein Kroesbeek stormenderhand van Lamargo bezit heeft genomen.

Daarbij zijn aan onze zijde gewond geraakt de luitenant der Infanterie J. A. Prager, de sergeant Aartsen en de korporaal Reijers, de laatste alleen gevaarlijk. Verder bekwamen nog een 25tal onzer Europeesche en Inlandsche manschappen randjoe-wonden.

Met het stoomschip *Koning Willem III* is de overste von Hombracht alhier van Deli teruggekeerd.

2 October 1872.

Bij de op gisteren en heden gehouden inschrijving voor de N. I. Droogdok-maatschappij is ingeschreven *onvoorwaardelijk* voor 4 aandelen en 6 obligaties, *voorwaardelijk* voor 43 aandelen en 18 obligaties.

Onderwijzers-Vereeniging: „Onderling Hulpbetoon“.
Ultimo Sept. 1872. Batig Saldo f 25441.44.

Bij ordonnantie, voorkomende in de *Jav. Coor.*, wordt bepaald dat, om op de drie hoofdplaatsen Pasoeroean, Malang en Bangil der residentie Pasoeroean het oprichten van met stap of andere ligt ontvlambare stoffen gedekte woningen of gebouwen tegen te gaan, na den laatsten December 1877 binnen de grenzen van de drie genoemde hoofdplaatsen, geene andere woningen of gebouwen zullen geduld worden, dan voorzien van eene dakbedekking van steenen pannen.

Bij ordonnantie wordt bepaald dat te beginnen met 1o. Januari 1873, het brievenvervoer tusschen het spoorwegstation (Brigin) en Salatiga, zoodat tusschen deze plaats en Ambarawa zal plaats hebben door postillons met eigen paard, en dientengevolge de brievenpostpaarden op de stations Salatiga en Pragoeman zullen worden ingetrokken.

De *Jav. Coor.* bevat een kort overzicht van den handel en de scheepvaart te Telok Betong, te Toelang Bawang, te Sekampong en te Semangka over de maand Juli 1872.

Bij besluit van den G. G. zijn eenige wijzigingen gebracht in de door het gouvernement te verpachten hout- en kreupelbosschen in de residentie Krawang, distrikt Tjatang-boengin.

3 October 1872.

Van de Hoofdkommissie der Jongens-Weezen-Inrichting te Soerabaia, ontvangen wij onderstaande opgaaft van de gedurende de maand September 1872 ingekomen inschrijvingen ten behoeve dier inrichting.

		in eens	jaarlijks	3 maand	maand.
Ambarawa.	f	100.—	—	—	—
Batavia.	„	8.26	—	—	—
Palembang.	„	50.—	—	—	—
Pattie	„	27.50	—	—	—
Samarang	„	50.—	—	f 75.—	—
Soerabaia	„	25.—	f 251.—	„ 11.—	f 11.—
	f	260.76	f 251.—	f 86.—	f 11.—

Gister namiddag is het stoomschip *Conrad*, kommandant Graadt Van Roggen, Anjer gepasseerd en heden morgen na eene voorspoedige reis van 40 dagen hier ter reede gekomen.

Huur en verhuur van woeste gronden.

Op 19 April jl. heeft de Hooge Raad der Nederlanden uitspraak gedaan in het geschil tusschen de Regeering van Nederlandsch-Indië en M. Pietermaat en D. Pietermaat.

Dit arrest is vooral met het oog op toekomstige landbouw-ondernemingen niet zonder gewicht en om die reden wordt het in het *J. W. v. k. R.* overgenomen.

Zooals bekend is, had de Regeering in 1859 aan de heeren H. J. Lion en F. d'Arbang voor twintig jaren perceelen woesten grond verhuurd, groot 182 en 396 bouw van 500 vierkante roeden in Oenarang, tegen betaling van f 6 per bouw, als huurprijs. De huur werd later overgedragen aan de heeren Pietermaat, welke in 1862 zich beklagden, dat 75 bouw van den verhuurden grond hun niet was geleverd en reeds door de bevolking was ontgonnen.

De Regeering bood eene evenredige vermindering der huurprijs aan, doch de huurders eischten eene schadevergoeding wegens de niet-levering der 75 bouw ad f 49.108.

Het Hoog-Gerechtshof alhier nam bij arrest dd. 3 Februari 1870 het recht der huurders, om schadevergoeding te vragen in beginsel aan en gelastte eene begroting der schade.

De Hooge Raad, welke in appel geroepen werd in dit geding uitspraak te doen, meende evenwel, dat geene schadevergoeding kon gevorderd worden, indien de verhuurder in de onmogelijkheid verkeerde het verhuurde stuk grond geheel te leveren, omdat de wet in art. 1588, in verband tot art. 1484 B. W. juist in zulk een geval alleen vermindering van huurprijs toestaat.

Op dien grond werd aan de Heeren Pietermaat hun eisch tot schadevergoeding ontzegd.

Bij verhuur van woeste gronden dient derhalve wel in het oog te worden gehouden, dat geene ontbinding van het contract of schadevergoeding te wachten is, zoo het onmogelijk mocht zijn door het een of ander toeval, hetzij door eene vergissing in de plaats van aanduiding, hetzij door eene andere foutieve opgave, alles te leveren, hetgeen verhuurd is.

In het Indisch W. v. h. R. no. 483 komt voor het vonnis van den raad van Justitie te Batavia, Eerste Kamer, zitting van den 24sten Augustus 1872, in de overtredingszaak van Mr. E. A. Intveld Francis. De redactie zegt daaromtrent:

Wij plaatsen dit vonnis vooral met het oog op een in de *Java-Bode* van 19 September jl. ingezonden stuk, waar bij het door den Raad voor eenigen tijd in de zaak van den Chinee Angkay gewezen vonnis vergeleken wordt met de kort daarop tegen Mr. Francis uitgesprokene veroordeeling. In dit ingezonden stuk legt de ongenoemde schrijver aan den Raad ten laste binnen het korte tijdsverloop van 36 dagen geheel van jurisprudentie te zijn veranderd en in de zaak van Angkay een proces-verbaal van huisonderzoek, opgemaakt door onbevoegde personen, van nul en geener waarde te hebben verklaard, doch daarentegen in de zaak van Mr. Francis juist het omgekeerde gedaan en dergelijk proces-verbaal als bewijsmiddel te hebben toegelaten.

Een onderzoek ter griffe van den Raad en de nalezing van beide vonnissen deed ons evenwel terstond inzien, dat de ongenoemde schrijver zich geheel vergiste, en dat zulk eene onverklaarbare verandering van jurisprudentie niet heeft plaats gehad.

De Raad toech nam in het vonnis tegen Mr. Francis gevezen aan, dat het proces-verbaal van onderzoek wettig was, omdat het huisonderzoek was gehouden door bevoegde per-

sonen, terwijl in de zaak van Angkay de rechtbank uitging van de stelling, dat het proces-verbaal van onderzoek onwettig en de personen, die het huisonderzoek hielden, onbevoegd waren. Wij zien hierin dus geene verandering van jurisprudentie. Bovendien — en dit moet wel in het oog worden gehouden, overwoog de Raad in zake Francis, dat men des noods het proces-verbaal van huisonderzoek ter zijde konde stellen, omdat het bewijs der begane overtreding reeds uit de verklaringen van getuigen voortvloede, die geen deel der commissie van huisonderzoek hadden uitgemaakt.

Of de Assistent-Resident van de politie in casu als hulp-officier kan ageren, laten wij in het midden, ten einde de nadere beslissing van het Hoog-Gerechtshof niet vooruit te loopen.

Aan het dertiende jaarlijksch algemeen verslag van de hoofd-kommissie der Jongens-Weezen-Inrichting te Soerabaja over het jaar 1871—1872 ontleenen wij het volgende:

„Wij voldoen weder aan eene ons door het Reglement opgelegde verplichting door het uitbrengen van het dertiende jaarverslag der Jongens Weezen-Inrichting te Soerabaja, en zien ons daardoor met genoegen eene ongezochte gelegenheid geopend om in het openbaar hulde te brengen aan zoovele belangstellenden in en buiten Nederlandsch-Indië, wier ondersteuning ons op nieuw ten deel mocht vallen.

Moesten wij bij het uitbrengen van het voorgaand verslag vermelden, dat die belangstelling, naar de toen geconstateerde financiële uitkomsten te oordeelen, ingesluiserd scheen te zijn, — ditmaal hebben wij het voorrecht op zoovele bewijzen van herleving dier belangstelling te kunnen bogen, dat wij ons andermaal aan de hoop meenen te mogen overgeven, dat wij hier met geene plotselinge en kortstondige opflukking te doen hebben, maar op de voortdoring daarvan staat kunnen maken.

In die verwachting vinden wij ons dan ook weder aangemoedigd om met meer vertrouwen de toekomst te gemoet te zien, dan in het vorig jaar het geval was, doch wij ontveinen ons daarbij niet, dat de inkomsten van het Gesticht nog aanmerkelijk zullen moeten toenemen, eer wij in staat kunnen zijn zooveel weezen te verplegen, als waarop bij de oprichting werd gerekend en waarvoor het gebouw werd bestemd.

Het beschermschap over de inrichting werd aan Z. E. den G. G. Mr. J. Loudon opgedragen en welwillend aanvaard.

In de samenstelling der hoofd-kommissie is geene verandering gekomen; de instelling leed een gevoelig verlies door het overlijden op 12 Oktober 1871 te 's Hage van haren stichter Jhr. J. C. Reijnd, die sedert zijn terugkeer in Nederland de belangen der inrichting bleef voorstaan en behartigen.

Daar de onderhandelingen omtrent de definitieve vertegenwoordiging aldaar nog niet ten einde zijn gebracht, moet de kommissie zich onthouden van de vermelding der bereids gedane stappen, en komt zij daarop in een volgend verslag terug.

Omtrent de aangevraagde gouvernementssubsidie wordt het volgende medegedeeld:

„Op onze vroegere aanvraag was eene uitnoodiging gevolgd om onder overlegging eener zoo nauwkeurig mogelijk opgemaakte begrooting van kosten en van uitpartikuliere bijdragen te verkrijgen middelen, op te geven hoe groot in verband daarmee het subsidie zou moeten zijn om aan de behoeften te voldoen. In eene op ons verzoek door de plaatselijke Kommissie samengestelde begrooting was door haar o. a. de bezoldiging van eenen directeur uitgetrokken, en daar wij met haar van meening verschilden omtrent de

volstrekte noodzakelijkheid der aanstelling van een directeur, was hierover eene briefwisseling ontstaan, die niet tot de gewenschte eenstemmigheid mocht leiden. Wij besloten daarom in de door ons in te dienen begrooting den post voor bezoldiging van eenen directeur, dien wij niet als strikt noodig meenden te kunnen voorstellen, achterwege te laten, doch niettemin in onze missive, waarbij de begrooting werd aangeboden, van het gevoelen der plaatselijke commissie omtrent dit punt melding te maken.

In ronde cijfers toonde die door ons gewijzigde begrooting, gerekend voor een getal van 75 jongens, een eindbedrag aan van / 27000 per jaar.

De beantwoording der tweede ons gestelde vraag leverde eigenaardige moeilijkheden op, daar het cijfer, dat als subsidie aangevraagd zou moeten worden, in nauw verband stond met de opbrengst der kontributien van partikulieren. Het zal geen betoog behoeven met hoe weinig zekerheid daarvan eene raming te leveren is en toch moesten wij daarvoor een cijfer aannemen. Met de ervaring van de laatste jaren te rade gaande, kwamen wij tot de slotsom, dat gemiddeld een bedrag van / 9,000 als jaarlijksche opbrengst van kontributien zou kunnen worden aangenomen. Wel is waar was een hooger cijfer vroeger meermalen bereikt en bestond toen ook grond voor de verwachting, dat de inkomsten over het loopende jaar niet daar beneden zouden blijven, doch aan den anderen kant was dat bedrag ook meermalen niet bereikt geworden, zoodat wij ter voorkoming van teleurstelling geen hooger normaalcijfer mochten aannemen.

Op grond van een en ander werd door ons bij een schrijven, gedagteekend 28 Juni 1871, in voldoening aan de ons geworden uitnoodiging, de uitgewerkte begrooting ingediend en verder verzocht de toekenning van een jaarlijksch subsidie ten bedrage van / 18,000.

Indien wij wel zijn ingelicht, was tijdens het stellen van dit verslag deze zaak nog bij de Regeering in behandeling.

Wij bepaalden het maximum getal der employeeren voor het 13de jaar op 30, met voorbehoud het later op te voeren in verhouding tot de werkelijke uitkomst voor dat jaar. Dientengevolge stellen wij ons voor om het maximum voor het 14de jaar op 40 te brengen, in verband met de ruimere bijdragen, die ons dit jaar zijn toegevoerd."

Aan buitengewone bijdragen werd door de medewerking van een aantal belangstellenden o. v. v. / 4770,14.

De ontvangsten bedroegen / 15,223.92
daarentegen werd uitgegeven 13,040.68
zoodat minder werd uitgegeven dan ontvangen / 2,183.24

Het verslag van de plaatselijke commissie te Soerabaja, loopende van 1 April 1871 tot ultimo Maart 1872, zegt dat de commissie aldaar was samengesteld uit de heeren:

J. P. Ermeling, *President*, C. J. van Bueren, *Secretaris*, H. C. T. Schlosser, *Thesaurier*, Pr. A. G. Terwindt, L. F. Hoyal, Jhr. W. H. Teding van Berkhout, J. P. Jettes, A. Haga, C. Rosemeier, H. Caliche, H. H. Radier, De. J. K. Kam, *Leden*.

Volgens het vorige jaar-verslag werden op 1 Mei 1871 28 jongelingen en kinderen in de Inrichting verpleegd. Drie jongelingen verlieten wel de Inrichting, als bekwaam om in eigen onderhoud te voorzien, doch bleven nog onder voeding.

Zes kinderen werden achtereenvolgens in de Inrichting opgenomen, zoodat op 1 April 1872 een aantal van dertig jongelingen en kinderen present was.

De opleiding der oudere knapen in fabrieken en werkplaatsen, en hun verkeer aldaar in niet immer veredelend gezelschap, maakt het houden van eene goede tucht tot

geene gemakkelijke taak. Het ontslag is, vooral voor de oudsten, geen schrikbeeld meer. Verschillende maatregelen werden genomen om de billijke aanspraken op meerdere vrijheid voor de oudsten eerbiedigende, toch door stipte orde in alles, in dit belangrijk deel der opvoeding langzame maar zekere verbetering te brengen.

Vier jongelingen legden met goed gevolg het klein ambtenaars-examen af, terwijl zes anderen niet slaagden.

De sluiting der Gouv. ambachtschool is voor onze Inrichting een groot verlies; wel is waar volgden slechts weinig élèves den ganschen cursus, maar het 2 of 3 tal jaren daár doorgebracht tijdens een voor den werkman nog weinig geschikt tijdperk van lichamelijke ontwikkeling, oefende een gunstigen invloed op hunne latere vorming uit.

Slechts enkele jongens bezitten den lust werkman te worden en te blijven; de vrij algemeene klacht der werkgevers is dan ook over gebrek aan volhardenden ijver, geencins over gebrek aan bevattelijkheid, als oorzaak van mindere vorderingen en mindere verdiensten.

Voor 16 jongens is eene uit 2/3 der werkgeelden voortspruitende som van / 1218,56 in de spaarbank gedeponeerd.

De bijdragen der ingezetenen van Soerabaja bedroegen in 1871 / 1878,75, terwijl eene in September 1871 ten voordeele der Inrichting gegevene tooneel-voorstelling / 616,80 netto opbracht. Een assaut op 's Konings-verjaardag 1872, door het officierskorps aangeboden, bracht / 426,02 netto op. De redaktie van het *Soerabajasch Handelsblad* collecteerde / 159,25.

De Hoofd-commissie eindigt haar verslag met de hoop uit te drukken dat menigen aanleiding moge vinden om nieuwe bewijzen van belangstelling te voegen bij de velen, die haar in het afgelopen jaar ten deel vielen. Moge die verwachting verwezenlijkt worden en de inrichting eene heldere toekomst te gemoet gaan!

4 October 1872.

Telegrammen.

Padang, 1-October.

Afloop der Koffieveiling.

Eerste soort	27,000 pikols
Koopers: Purvis	10,400 "
Dümler en Co.	9,600 "
van Leeuwen & Co.	3,000 "
Faktorij N. H. M.	3,400 "
Lie Saay.	600 "
Middenprijs / 42,57	
Tweede soort,	1,600 "
Purvis.	400 "
Dümler & Co.	800 "
Boon Intveld	500 pikols
Diverse Chineezen	200 "
Middenprijs / 26,65.	

Algemeen is de tevredenheid van de passagiers, die gisteren na eene voorspoedige reis van 40 dagen met het stoomschip *Cowrad* alhier aan wal stapten.

Met genoegen zag men terug op den tijd van den overtocht, gedurende welken steeds een aangename toon en een uitmuntende geest geheerscht hadden tusschen den gezagvoerder en passagiers, maar niet minder tusschen de laatste onderling.

Alle officieren en ondergeschikten wadjeerden om door nauwgezette plichtsbetrachting het verblijf aan boord zoo comfortabel mogelijk te maken. Bediening, tafel en ruimte lieten al zeer weinig te wenschen over. Men meende in vele opzichten een groot verschil op te merken in administratie, orde en regeling op dezen bodem en de andere stoo-

mers van de maatschappij Nederland. Zeer zeker komt veel daarvan op rekening van den flinken gezagvoerder Grondt van Roggen, die door takt en beleid zijn standpunt wist te handhaven en tegelijk door goede verstandhouding, betamelijken toon en gepaste vroolijkheid het den reizigers naar den zin wist te maken.

Het eenige leed dat onder weg ondervonden werd, was het plotseling afsterven van den geneesheer en een aspirant-administrateur, die voor het eerst als proef deze reis mede maakte. Zij bezweken in de Roodde zee.

5 October 1872.

Bij ordonnantie van den 1sten Oktober wordt bepaald: a. den inkoopsprijs van de in de residentie Banjoewangi door de bevolking aan het Gouvernement te leveren koffie, met ingang van 10. Januari 1873, vast te stellen op f 13 den pikol.

b. dat, te beginnen met 10. Januari 1873, de koffioprocenten, aan de petinggis of dorpshoofden in de residentie Banjoewangi uit te betalen, worden geregeld op den voet van Staatsblad 1860, no. 24.

Wij beschouwen deze ordonnantie als *le couronnement de l'édifice* van den vroeger reeds in toepassing gebrachten maatregel van rechtvaardigheid, om de inlanders bij de koffiekultuur althans eene gelijke hoewel onvoldoende belooning te geven. In dit opzicht althans heeft de rechtvaardigheid over batigslotliefde gezegvierd.

De *Jas. Cour.* bevat eene nadere opgave van den uitslag van in 1872 gehouden uitbestedingen van uitvoering of levering van materialen, ten behoeve van twee militaire werken. *Eene aanbesteding gelakte, de andere mistakte.*

Bij de *Jas. Cour.* is gevoegd een bundel staten, aantoonende den uit- en invoer van rijst en padi uit en naar de havens van Java gedurende de maand Juli 1872.

7 October 1872.

Heden heeft door het Hoofdagentschap der Ned. Indische Handelsbank eene veiling van 8085,80 pikols tin plaats gehad, die gemiddeld f 92,01 per pikol hebben bedongen.

Opgave van in het 3e kwartaal 1872 door de Faktori der Nederl.-Handel-Maatschappij van Java naar Nederland verzonden produkten.

Tin	15073,11	pikols.
Koffie	190,925,38	"
Suiker	31,465,32	"
Rotting	2,220	"
Buffelhuiden	249,91	"
Randerhuiden	195,42	"
Geta perja	71,60	"
" gilang	0,98	"
Gom damar	671,92	"
Tabak	948,05	"
Kapok	30,30	"
" pitten	9,	"
Arak	100	leggers.

Hiervan in door partikulieren gedeeltelijk bevrachte schepen:

Tin	7.423,11	pikols.
Koffie	16.805	"
Rotting	30	"
Getah perja	58,65	"
Gom damar	554,86	"
Tabak	948,05	"

De aanvoren van gouvernements-tin van Banks in dit tijdvak hebben 37.337,69 pikols bedragen.

Telegram.

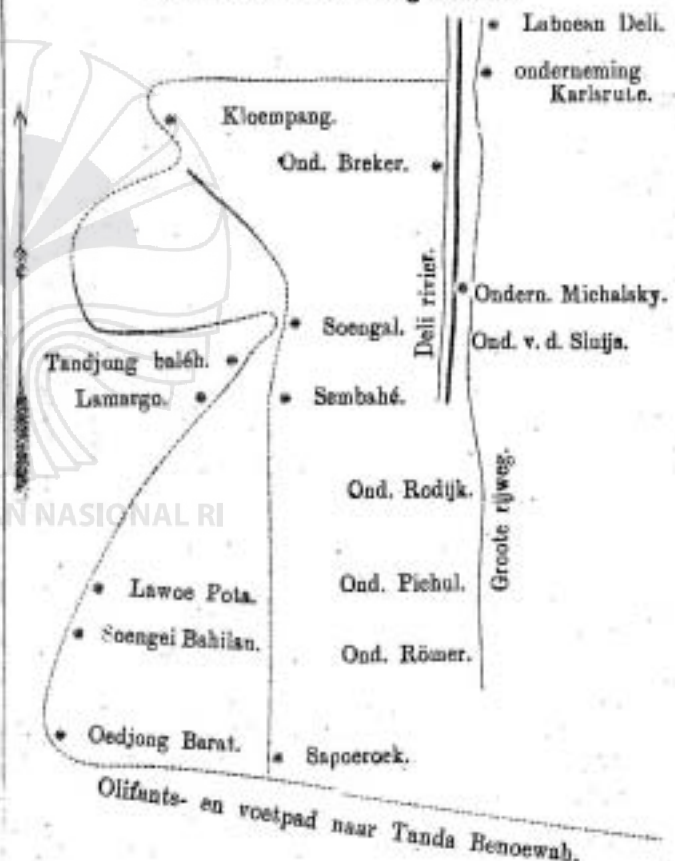
Pinang, 5 Oct. Onze troepen zijn in Deli weder voortgerukt en doorgedrongen tot Lawoe-Pota en Soengei Behilan. Eerstgenoemde plaats was op nieuw door de Battaks versterkt en bezet, maar werd zonder eenig verlies genomen. De vijand vluchtte en liet twee stukken geschut in onze handen

Tot juist begrip van dit telegram diene het volgende, naar een ons welwillend toezonden potloodschetsje van het oorlogsterrein. Lawoe-Potah ligt op 4 palen van Lamargo en 12 palen van Soengal, ons hoofdkwartier.

Soengei-Behilan ligt nog 3 à 4 palen verder op den weg zuidelijk van Soengal naar Tandah-Benoewah.

Te Lawoe-Potah sneuvelde de luitenant der Infanterie, die het detachement kommandeerde, toen onze troepen de versterkingen aldaar het eerst innamen. Men was toen evenwel genoodzaakt naar Soengal terug te trekken, wegens het groot aantal gewonden en de vele zieke koelies bij de kolonna.

Schets van het oorlogstoneel.

Alle gestippelde lijnen stellen olifants- of voetpaden voor.

Naar wij vernemen, heeft de resident van Palembang, de heer van den Bossche, verlof naar Nederland gevraagd, in verband tot het treurige verlies van zijne echtgenoot, dat hem getroffen heeft.

De i. Aan een rapport omtrent de verrichtingen der expeditionaire troepen en den stand van zaken in Deli, loopende tot 12 September jl., wordt het volgende ontloend: De laatste dagen van Augustus en de eerste dagen van

officieren van het 5e Bataljon door hun Kommandant schriftelijk is gelast, om in het vervolg Semarang te schrijven en niet Samarang. Deze bepaling werkt tegen den vijand minsten zoo goed als een marschvaardig bataljon.

(Loc.)

Uit Menado schrijft men ons:

In No. 91 van uw blad wordt medegedeeld, dat in de Assistent-Residentie Gorontalo in het begin van 1871 eenige ontevreden hoofden enkele personen vermoord en andere verwond hebben, en zich daarna met een kleinen aanhang in een zoogenamd Kalakeranghuis te Pampie gevestigd en rustig verblijf gehouden hebben, totdat de zaak door den Resident van Menado werd uitgemaakt (1).

Drie van die oproerlingen, Dunkala, Antoela en Bobihoe werden, ik meen als staatsgevangenen, naar Batavia gezonden; het gebeurde raakte al meer en meer in vergetelheid en had, een sluimerenden haat van enkele personen uitgezonderd, geen sporen nagelaten.

In het begin van Augustus j. l. kwam echter het ongehoofbare bericht te Gorontalo aan, dat Antoela en Bobihoe weder in de Assistent Residentie en wel te Pagusman waren aangeland. Spoedig werd dat bericht door een ieder voor waarheid aangenomen, en zekerheid verkreeg men ruim 14 dagen later door de tijding, dat Antoela en Bobihoe zich weder met een aanhang in hun vorig verblijf — het Kalakerang huis te Pampie — gevestigd hadden.

Die tijding moet te Gorontalo nog al eenige spanning veroorzaakt hebben, want al spoedig na de ontvangst daarvan werden geweren en scherpe patronen aan de burgers, dienstdoende schutters, uitgerukt; zelfs werd een gedeelte hunner met geladen geweer op wacht gezet!

Of de Assistent-Resident wat gedaan heeft om Antoela en Bobihoe in handen te krijgen heb ik niet vernomen, maar het zal wel niemand die het bovenaangehaalde schrijven gelezen heeft, bevreemden dat de Assistent-Resident totaogtoe de oproerlingen niet machtig werd.

Het verblijf van Antoela en Bobihoe te Pampie zal waarschijnlijk weder, even als vroeger, nadeelig werken op den toestand der bevolking, die, sedert de gedwongen rotting-aankap geëindigd is, langzamerhand aan het verbeteren was, en door de meerdere zorg, dit jaar door toedoen van den Resident van Menado aan de rijstcultuur gewijnd, bevredigend beloofde te worden.

Ik zeide daar, dat de gedwongen rotting-aankap geëindigd is. Of de zaak daarom geheel uit is, is nog niet zeker, want men zegt, dat de Assistent-Resident door de Regeering is aangezocht, zich ter zake te verantwoorden.

Wat daar alzoo van gezegd wordt?

Sommigen beweren, dat de Assistent-Resident den rotting-aankap heeft toegelaten in het belang van de belastingaanzuivering, maar dat is, dunkt mij, een ongerijmdheid, want de bevolking heeft in het gedwongen rotting-aankap jaar — velen zal dat jaar in herinnering blijven! — vermoedelijk niet meer, ja, misschien veel minder belasting betaald dan in vorige jaren. Ook kan het den Assistent-Resident niet onbekend zijn, dat de Regeering voor een bevolking, die door onvoorzien omstandigheden niet aan hare verplichtingen omtrent de opgelegde belasting kan voldoen, milde bepalingen weet uittervaardigen, doch niet kan toestaan dat zulk een bevolking ten koste van haar tegenwoordig en toekomstig welzijn gedwongen wordt, haar belasting aanzuiveren. Anderen beweren, dat de Assistent-Resident den gedwon-

gen rottingaankap, zoo al niet bevolen dan toch in de hand gewerkt heeft, om naam te maken. Naar mijne meening komt dat het meeste met de waarheid overeen. Het is toch nagenoeg zeker, dat op voorstel van den Assistent-Resident de Molukken boot in 1871 begonnen is Gorontalo aante-doen en verscheidene handelaren daarheen zijn gegaan. Een ieder zal, geloof ik, mij toestemmen dat zulke pogingen zeer verdienstelijk zijn, mits geen overdreven voorstellingen worden gemaakt.

De boot deed geregeld Gorontalo aan en moest natuurlijk lading hebben. Om daartoe te kunnen geraken moesten de handelaren kunnen kopen, en de gedwongen rottangaankap kwam te voorschijn, niettegenstaande de toestand der bevolking treurig was.

Maar wat daarvan ook zij, ik eindig met den wensch dat ik u spoedig zal kunnen mededeelen, dat Antoela en Bobihoe gevat zijn, en hun tegenwoordig verblijf te Pampie geen aanleiding tot ernstige gebeurtenissen heeft gegeven.

— Een schandelijke daad. Vrijdag morgen werd voo-den Raad van Justitie te Soerabaja tot één maand ge-ranger nistratf en eene geldboete van acht gulden veroordeeld de zendeling-leeraar op Rotti, de eerwaarde heer de Bode. Hij is veroordeeld omdat hij moedwillig aan een minderjarig kind van de vrouwelijke kunne, kwetsuren heeft toegebracht die eene ziekte en onbekwaamheid tot persoonlijken arbeid van meer dan twintig dagen ten gevolge hebben gehad.

Ziehier wat er gebeurd is.

De Bode, op Rotti geplaatst, had drie meisjes, allen nog zeer jong, van Java medegenomen. Hij zou haar tot vader zijn.

Eens op een dag had het jongste, nog geen vijf jaar oud, honger en nam een stuk vleesch uit de keuken weg.

De zendeling dat ziende werd nijdig, pakte het meisje bij de kleederen, nam een hoefelheid stroo, beval de zuster van het meisje dat om de rechterhand te binden, en toen dat verriicht was stak de vader een lucifer aan en beproefde, het stroo dat om de hand van het meisje gebonden was, in brand te steken. Dat gelukte niet, of wel de martelaar had er niet genoeg voldoening van; althans hij bracht het meisje naar de keuken, beval haar zuster het vuur aantewakkeren en stak de rechterhand van het kind in de kolen, totdat niet alleen het stroo verbrandde maar de hand zoodanig gewond werd, dat het gebruik daarvan voor altijd verloren is; zij is een onooglijke klomp geworden. Zeven Samarangsche doctoren hebben onder aanbod van eede verklaard, dat de hand zoodanig alleen door een handelwijze als die van den zendeling de Bode misvormd kan zijn.

Wij hebben den meesten eerbied voor de uitspraak van Soerabaja's Raad van Justitie, en wij gelooven een ieder met ons. Wij weten intusschen ook, dat de zaak van den zendeling de Bode als het ware van Pontius naar Pilatus is verwezen. Ook dat een resident voorgesteld heeft om den zendeling met verlof naar Europa te laten gaan, waardoor de zaak gesmoord zou worden. Het kind zoude dan in dien tusschentijd door toevallige omstandigheden kunnen sterven! Wij zijn bekend met alle intrigues die hebben plaats gehad, om den onwaardigen zendeling aan de gerechtigheid der menschen te onttrekken. Maar wij vinden het ongehoord, dat een Raad van Justitie voor zulk een afschuwelijke daad zulk een straf oplegt. (Loc.)

Samarang, 30 Sept. Spoorweegsaken. In de vergadering door het Comité van de Nederlandsch-Indische Spoorweeg-maatschappij, Vrijdag den 27sten September gehouden, is besloten den Raad van Beheer te 's-Gravenhage voortstel-

[1] Ook werd geschreven dat de Assistent-Resident zich tijdens de ongeregelde tijden in een goed bewaakt huis opgesloten hield, dat door de ongeregelde tijden de bevolking verliet, dat ook de handel belangrijk verminderde, en dat toen de Assistent-Resident tot een gedwongen rotting-aankap besloot. Red.

len den heer Pool, thans bureauchef van het Comité alhier, te benoemen tot Chef der vierde Afdeling. (Loc.)

Samarang, 1 October. Ongeluk. Zaterdag morgen deed de Luitenant B. met den majoor een ritje te paard. Het dier van den eerste werd op het gezicht van een Javaan met een piccolo schuw, smeed den ruiter ter aarde, en de luitenant brak zijn arm.

Samarang, 3 October. De onder volgende bijdragen voor Thorbecke's monument zijn ontvangen van Onderwijzers en Onderwijzers in de 2e Afdeling.

Van Samarang	f	74,—
" Ambarawa	"	10,—
" Salatiga	"	10,—
" Soerakarta	"	30,—
" Djoejacarta	"	13,50
" Poerwodjo	"	11,50
" Tjilatjap	"	10,—
" Poerbolingo	"	15,—
" Magelang	"	15,—
" Rembang	"	40,—
" Pekalongan	"	6,50

te zamen f 235,50

Deze gelden zijn bereids naar *Batavia* verzonden.

— Aangaande de gebeurtenis, op Timor voorgevallen, en gisteren door ons verhaald, deelt men ons nog mede, dat de Raad van Justitie te Soerabaja zijn vonnis gebaseerd heeft op de verklaring, door een geneesheer van Timor afgelegd, dat de misvorming van het handje des kinds het gevolg was van kwaadsappigheid, of een dergelijke ziekte! Zooals wij echter reeds mededeelden, zijn minstens zes officieren van gezondheid te Samarang van een andere meening en hun getuigenis weegt zeker wel op tegen dat van den civielen geneesheer van Timor. Ze is en blijft een gruwel, die daad van den „eerwaarden“ evangelieprediker.

(Loc.)

Samarang, 28 Sept. Eerstdaags zal het alhier gestationeerde wachtschip naar Soerabaja vertrekken, ten einde aldaar de noodige reparatie te ondergaan. Dan krijgen wij één nachtschot minder, maar — wie zal op Samarang reeds de maritime honneurs dan waarnemen? (Soer. Cour.)

Samarang, 30 Sept. Naar aanleiding van de berichten, voorkomende in de Locomotief en Samarangsche Courant No. 227, waarin vermeld wordt dat de assistent-resident in confessie is gekomen, dient ter voorkoming van misverstand, dat die confessie betreft de ontvangst van gelden van den pachter, teneinde daarmede te verrekenen en aftebetalen eene oude schuld van den pachter aan den lande, volgens overeenkomst tusschen hem en den assistent-resident, en bleef alzo daardoor en blijft nog de loopende pacht over Juli jl. onafbetaald.

— *Militaria*. De offic. van gezondheid Koningh verlaat Salatiga om in Holland weder wat op te knappen. De li. der inf. Bekking is van daar naar Makassar en de li. der inf. van Raafj en Snel zijn naar Samarang overgeplaatst.

Een betrekkelijk groot aantal officieren uit deze afdeling is overgeplaatst, ter completering van Bataillons, die aan de expeditie troepen officieren afgegeven hebben.

De Afdelings Kommandant begeeft zich heden opnieuw op inspectiereis. Ditmaal zal hij de residentie Rembang, Malioen en Patjitan bezoeken.

In het begin der andere week vertrekt een transport van vier Militairen (Europeanen) naar Europa met het schip Friesland. (Soer. Cour.)

Soerabaja, 24 September. *Expeditie*. Het was heden morgen ongeveer 6 uren toen de krijgsmuziek het vertrek aankondigde der voor Mandhar bestemde troepen. Met ontplooid vaandel, la musique en tête, marscheerde het geheele 6e Bataillon Infanterie naar de Waterfabriek, waar de twee kompagnieën van dat corps zouden embarkeeren. De resident, de plaatselijke kommandant en andere civiele en militaire autoriteiten benevens een tal van officieren en burgers hadden zich daar ter plaatse verzameld ten einde dat vertrek bijtewonen. De kommandant van het 6e Bat. Inf., de majoor van Vuuren liet halt houden, in dier voege dat, toen hij front kommandeerde, de beide vertrekkende kompagnieën links en de overigen rechts in bataille kwamen, zoodanig dat eerstgenoemde geïsoleerd stonden en front maakten naar de achterblijvenden. Daarna begaf de majoor van Vuuren zich ter hoogte van het Vaandel en sprak op kernachtige wijze de troepen aan, o. a. er op wijzende, dat hij vertrouwde dat de vertrekkende manschappen, in de ure der beproeving zich steeds zouden herinneren dat sinnebeeld van krijgsmansdeugden, waaromheen het Bataillon stond geschaard, dat Z. M. de Koning, de natie maar vooral de achterblijvende kameraden rekenden op hunnen moed en hunne volharding; en de gedachte dat zij eenmaal zegevierend zouden wederkeeren nu reeds zijn gemoed met fierheid vervulde. Een daverend Leve de Koning! besloot die aanspraak, welke bij allen de meeste geestdrift verwekte.

Daarop begon in de grootste orde het embarkeeren waarbij de krijgsmuziek zich bij tusschenpoozen deed hooren. Gees der manschappen van de Europeesche kompagnie verkeerde in drankrijke opgewondenheid; zij waren vroolijk en opgeruimd, alsof zij blijde waren zich weder eens met den vijand te kunnen meten. Aan alles kon men ten duidelijkste ontwaren dat de kommandant van dat Bataillon niet alleen op de hoogte is zijner taak maar alsmede de takt bezit den waren krijgsmansgeest bij zijne onderhoorigen aantewakkeren en levendig te houden. (Soer. Cour.)

Soerabaja, 30 Sept. Van Gorontalo wordt ons gemeld dat men verleden maand aldaar verkeerde in een zeer onaangename toestand, veroorzaakt door de onverwachte terugkomst van twee, voor de plaatselijke rust, zeer gevaarlijke personen die in Februari 1871, met groote inspanning, kosten en moeite opgevat en opgezonden waren naar Batavia. Op hunne reis echter van Menado naar Macasser, gelukte het hun op laatstgenoemde plaats te ontvluchten en over land terug te keeren naar Menado. Spoedig hadden zij daar eenen aanhang verworven van ± 200 weerbare mannen zoodat er een paniek ontstond onder de hoofden en bevolking. De assistent-resident echter liet zich daardoor niet van zijn stuk brengen. Hij verzamelde ten spoedigste eenige welwillende burgers en Boegineezen, stelde zich aan hun hoofd, dreef de kwaadgezinden uiteen en herstelde de rust en het geschokt vertrouwen.

Sedert er geene militaire macht meer bestaat te Gorontalo schijnt men aldaar niet zeer gerust te zijn. Men vreesd aldaar voor eene landing der zeeroovers, vooral als toevallig de aldaar gestationeerde stoomer niet aanwezig is. Onze berichtgever voegt er bij dat de Gorontalonensers vreesachtige lieden zijn, even als de bewoners van het eiland Bawean niet in staat tot zelfverdediging en eenige militaire bezetting aldaar hoogst noodzakelijk is. (Soer. Cour.)

Soerabaja, 2 October. Aan eene particuliere correspondentie van Kediri dd. 1 dezer, ontleenen wij het navolgende:

De tabaksondernemers denken dit jaar weder kapitale zaken te zullen maken. Er heerscht hier als het ware een tabakskoorts welke aanstekelijk is. Men hoort bijna van niets anders gewagen dan van tabak en de enorme winsten waarmede sommige gaan strijken. De keerzijde van de me-

daille, (welke zaak heeft die niet?) is het afbranden der loodsen, wat nog nu en dan eens voorvalt. Onze inderdaad wakkere Resident spaart geen moeite om daarvan de oorzaken optesoren. Het amfloenschuiven — hier zoo in de mode — zal daarvan wel het meest debet zijn, onder den begunstigen invloed van wonderig, snik beet weder. De lucht zet zich hier dagelijks tot regen doch zonder gewenscht resultaat; 't is en blijft kurk droog. — Waarschijnlijk zal de betrekking van Assistent-Resident te Blitar wel spoedig vacant komen. De tegenwoordige titularis is erg aan het sukkel en zal zich moeten stellen onder geregelde, geneeskundige behandeling. (Soer. Cour.)

Padang, 18 Sept. Van Fort de Kock ontvingen wij het navolgende bericht:

Zondag middag kwam een laras hoofd bij den Resident rapporteren dat in Kotta-Gedang en andere naburige kampongs een complot gesmeed werd door hadji's, om in den loop dezer maand het kruidhuis te laten springen en alle Europeesche inwoners van Fort de Kock te vermoorden. In den beginne werd dit als een praatje beschouwd, maar toen van verschillende zijden tot van Padang-Pandjang volkomen gelijklopende berichten inkwamen, kon aan de waarheid niet meer worden getwijfeld. Maaatregelen werden genomen.

In hoofdzak werd nu het volgende bekend. Een honderdtal geestdrijvers, vooral uit Kotta-Toewa en Kotta-Baroe hadden geworven zich op te offeren voor de heilige zaak door zooveel Christenen te vermoorden als ze konden.

De nacht van Zondag op Maandag zou daarvoor gekozen zijn. De bevolking had de kinderen reeds verwijderd uit den omtrek der bedtempels, omdat daar het hevigst zou gestreden worden. Maar de bevolking zalve deed niet mee aan 't plan; misschien zoude ze later worden medegesleept. Een hadji die op eenige palen afstand van hier werd opgepakt, omdat hij gesigneerd was als een der hooftaanleggers, bekende dat hij er niets in zag, als Toewan Allah het hem gebod. Hij zit nu in de doos.

Ziedaar 't voornaamste wat tot nu toe uitgelekt is. Krassche militaire maatregelen zijn genomen. Een compagnie heeft de nieuwe kazernes in de Sawah bij het kruidhuis betrokken, de Resident heeft een wacht gekregen, sterke patrouilles kruisen, de Officiëren houden bijeenkomsten, kortom een emotie in ons slaperig dorpje van belang.

Verscheidene menschen gaan niet meer om half negen ure slapen, zooals hier sedert jaren gewoonte was. De dames profiteeren van de gelegenheid om eens recht angstig te zijn; mannen doen hun best er onverschillig uit te zien.

'T zal wel bedaren. Spoedig zal 't hun duidelijk worden dat ze niets te vrezen hebben, nu alles bekend is, en dat meer dan waarschijnlijk door de genomen maatregelen geen uitvoering kan noch zal worden gegeven aan het plan. Al is ons bataillon eerder een papieren dan een veld-bataillon, 't is altijd nog study genoeg om zoo'n hoopje neer te schieten. 'T komt toch op Officiëren neer.

— De proeven met de Oembillen-kolen van alle vindplaatsen zijn afgelopen en zooals te verwachten was, zeer gunstig gelaagd. Z. M. stoomschip *Maas & Waal* zal heden deze reede verlaten, om alsnu vergelijkende proeven met Australische, Laboean en Cardiff-kolen te nemen.

(Pad. Hbl.)

Padang, 21 Sept. Als vervolg op het in ons vorig nummer medegedeelde bericht uit Fort de Kock, kunnen wij melden, dat sedert, door de krassche maatregelen welke de militaire autoriteit genomen had, de rust volkomen gehandhaafd is gebleven.

Ondertusschen schijnt het te blijken dat de meening als zoude de beweging binnen korten tijd tot uitbarsting zijn

gekomen, onjuist is en dat men niet te laat, doch eerder te vroeg van de plannen is onderricht, (waardoor de door ons gemaakte opmerking geheel komt te vervallen, welke wij dan ook volgarne terugnemen). Het plan zelf schijnt nog niet eens tot volkomen rijpheid te zijn gebracht, ten minste men wil dat nog geene andere zaken dan geheimzinnige vergaderingen van hadji's en enkele onvoorzichtige uitdrukkingen door dergelijke personen gebezigd, ter kennis van het Bestuur zouden zijn gekomen.

Otschoon wij, zoo deze laatste voorstelling de ware is, Fort de Kock geluk wenschen met den gunstigen afloop van het dreigend gevaar, achten wij dat deze beweging voor het Bestuur spoorlag moet zijn om zijne waaksaamheid te verdubbelen. Was toch werkelijk de zaak nog in den aanvang, zoo zal de mogelijkheid niet bestaan den liefhebbers ener martelaars kroon dat speelgoed uit te reiken, en kunnen zij nog altijd voortgaan met hunne pogingen, zich zulks te verwerven.

Doch is het eerste gevolg dezer beweging eene treurige waarschuwing, aan den anderen kant schijnt zij aanleiding te geven tot eene verblijdende opmerking. Zoo wij wel zijn ingelicht, is de ontdekking aan het Laras hoofd van Tjelatta te danken, en bewijst dus dit feit op nieuw, dat de aanstelling dier Hoofden, tussehen-persoenen tussehen Gouvt en bevolking, een gelukkige maatregel was. En is deze gevolgtrekking juist, dan kan en mag zij veel bijdragen om het geschokt veiligheidsgevoel spoedig te herstellen, daar juist deze ambtenaren uit de bevolking gekozen en aan den dienst van het Gouvt. verbonden, zeer zeker in staat zijn, nauwkeurig de bevolking en de zich onder haar bewegende geestelijken gade te slaan.

Padang 25 Sept. Uit Fort de Kock blijven de berichten rustig luiden. Er circuleert een gerucht dat enkele, voor een paar hadji's nog al compromitterende zaken, ontdekt zouden zijn, — zoodat zij vermoedelijk zullen kunnen worden terecht gesteld. Iets zekers is echter daaromtrent niet bekend. Het gebeurde wordt nauwkeurig onderzocht.

Padang, 2 October. De op den 30 September jl. alhier gebouwen Gouvernements Koffie-veiling is afgelopen als volgt:

22,400 pik.	Bovenlandsche	gem. / 42,50
600 " N	Painan.	" " 40,65
400 " "	Ajer-Bangies	" " 45,47 ²
1,400 " "	Ankola	" " 43,01
2,200 " "	Mandheling	" " 43,12

27,000 pik. 1e soort. gem. / 42,58

KOOPERS 1e soort:

Purvis & Co.	10,400 pik.	gemd. / 42,94
Dümmler & Co.	9,600 " "	" " 42,56
Factorij N. H. M.	3,400 " "	" " 42,32
J. F. van Losuwen & Co.	3,000 " "	" " 41,93
Lie Saaij.	600 " "	" " 41,40

27,000 pik. gem. / 42,58

KOOPERS 2e soort:

Dümmler & Co.	300 pik.	gem. / 26,60
Purvis & Co.	400 " "	" " 26,60
Boon, In'tveld & Co.	200 " "	" " 26,60
Lie Saaij.	200 " "	" " 26,85
Tjoe Seng.	200 " "	" " 26,80
Tjoe Eng Tjion.	600 " "	" " 26,65
Gho Po.	200 " "	" " 26,65

2600 pik. gem. / 26,65

(Pad. Hbl.)

— Naar wij vernemen, zijn eenige autoriteiten heden naar den Boengoesbaai vertrokken ten einde ook die baai aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen.

— Het reeds vroeger door ons medegedeeld gerucht, dat de „Graaf van Soerabaja” gezag. Hagera, met hadjes van Djeddah herwaarts op reis, vergaan zoude zijn, schijnt zich te bevestigen. (Pad. Hbl.)

Padang, 18 Sept. *Kommunikatie* — Men bericht ons dat de gemeenschap met Solok — XIII kotta's — langs den nieuwen weg tengevolge van aardstoringen is gestremd. (Sum. Cour.)

Padang, 28 Sept. *Hadjes*. Men vestigt de aandacht van het bestuur op de omstandigheid, dat hier dagelijks hadjes in talrijke vereenigingen uit de Bovenlanden aankomen. Zonder het publiek te willen verontrusten, wenscht men dat de aktiviteit van het bestuur elke mogelijke gebeurtenis zal weten te voorkomen; wakkere voorzorgen, zoo beweert onze zegsman, zijn altoos aan te bevelen. (Sum. Cour.)

GOUVERNEMENTS-BESLUITEN, BENOEMINGEN, ENZ.

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die dese zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, in aanmerking nemende de wenschelijkheid, om op drie hoofdplaatsen Pasoeroean, Malang en Bangil der residentie Pasoeroean het oprigten van met atap of andere lichtontvlambare stoffen gedekte woningen of gebouwen tegen te gaan;

Lettede op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Te bepalen:

Art. 1. Na den laatsten December 1877 worden binnen de grenzen der hoofdplaatsen Pasoeroean, Malang en Bangil geene andere woningen of gebouwen geduld, dan voorzien van eene dakbedekking van steenen pannen.

Art. 2. Van stonde af is verboden de oprigting van woningen of gebouwen van andere dakbedekking voorzien, dan van steenen pannen.

Overtreding van dit verbod wordt gestraft met eene geldboete van vijf-en-twintig gulden (f 25.—) en bij wanbetaling, met gevangenisstraf van ten hoogste acht dagen.

Het in strijd met dit verbod bebouwde wordt, indien de eigenaar dit niet binnen een hem door het bestuur te stellen termijn zelf heeft gedaan, van bestuurswege te zijner koste weggeruimd.

Art. 3. Het aanbrengen der bij artikel 1 bedoelde dakbedekking op thans met atap of andere licht ontvlambare stoffen bedekte woningen of gebouwen, geschiedt wijks- of kampongsge wijze op aanzoeging van het plaatselijk bestuur, telkens binnen den tijd van één jaar, nadat de aanzoeging zal zijn ontvangen.

Daartoe worden de gezamenlijke wijken en kampongs vóór 1 Januari 1878 door het bestuur in vijf, zooveel mogelijk gelijke deelen verdeeld, waarna in tegenwoordigheid van de gezamenlijke wijkmeesters en kamponghoofden door middel van het lot wordt aangewezen, in welke volgorde met opzigt tot elk gedeelte aan de eerste alinea van dit artikel moet worden gevolg gegeven.

Art. 4. Alle dakbedekkingen, welke na het verstrijken van den in het voorgaand artikel bedoelden termijn, niet voldoen aan de eischen van artikel 1, worden onmiddellijk van bestuurswege ten koste van den eigenaar weggeruimd.

Dese wordt bovendien voor elke dakbedekking, die niet aan de gestelde eischen voldoet, gestraft met eene geldboete van f 25.— (vijf-en-twintig gulden) en, bij wanbetaling, met gevangenisstraf van ten hoogste acht dagen.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal dese in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zoo-

veel noodig, in de Inlandsche en Chinesehe talen aangeplakt worden.

Gelast en bevelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justicieren, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving deser de hand zullen houden, zonder ooglaking of aanzien des persoons.

Gedaan te Buitenzorg, den 21sten September 1872.

LOUDON.

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCARPEL.

(Staatsblad no. 153a.)

EXTRAKTEN uit het Register der besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

BUITENZORG, den 30sten September 1872, (No. 1).

(Staatsblad no. 160.)

Gelezen, enz.;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Te bepalen, dat te beginnen met primo Januari 1873, het brievenvervoer tusschen het spoorweg-station Bringin en Salatiga, zoodat tusschen deze plaats en Ambarawa, zal plaats hebben door postillons met eigen paard, en dien ten gevolge de brievenpostpaarden op de stations Salatiga en Pragoeman zullen worden ingetrokken.

Ten tweede: Onder nadere goedkeuring des Konings:

a. in te trekken, met ingang van den eersten der maand, volgende op die, waarin de verkoop zal hebben plaats gehad van het betrakkelijk bestaal, de formatie van het personeel bij het brievenvervoer in de residentie Samarang, ressort van het postkantoor te Salatiga, vastgesteld bij art. 2 § II sub 2, van het besluit van 24 September 1871, no. 11, (Staatsblad no. 132), en waarvoor is toegestaan eene som van f 888.— (acht honderd acht-en-tachtig gulden) 's jaars.

b. magtiging te verlenen tot de indicatstelling met ingang van primo Januari 1873, ten behoeve van de bediening der in art. 1 van dit besluit genoemde postritten van zes postillons met eigen paard op eene bezoldiging van f 18.— (achttien gulden) 's maands, of f 216.— (twee honderd zestien gulden) 's jaars ieder, en daarvoor toe te staan eene som van f 1296.— (een duizend twee honderd zes-en-negentig gulden) 's jaars, met bepaling dat vier van die postillons zullen behooren tot het ressort van het postkantoor te Salatiga, en twee tot het ressort van het postkantoor te Ambarawa.

Ten derde: Enz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië*:

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCARPEL.

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord:

Allen, die dese zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, het wenschelijk achtende artikel 1 der ordonnancie van den 7den November 1871 (Staatsblad no. 166) in den hieronder volgenden zin aan te vullen;

Lettede op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Aan bovenbedoeld artikel 1 toe te voegen twee nieuwe alinea's van den volgenden inhoud:

De ankerplaats der schepen wordt door den havenmeester aangewezen.

De gezagvoorders zijn verplicht, binnen 24 uren na de aanwijzing van den havenmeester ontvangen te hebben, hun schip op de daarvoor bestemde plaats ten anker te brengen.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwerde, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zoo veel noodig, in de Inlandsche en Chinese talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justitiëren, ieder voor sooveel hem aangaat, aan de strikte naleving dezer de hand zullen houden, zonder oogluking of aanzien des persoons.

Gedaan te Buitenzorg, den 28sten September 1872.

LOUDON.

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAEPEL.*

(Staatsblad no. 159.)

EXTRAKTEN uit het Register der besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

BUITENZORG, den 27sten September 1872 (No. 41).

(Staatsblad no. 157.)

Gelezen, enz.:

Is goedgevonden en verstaan:

Met aanvulling van den staat litt. A; gevoegd bij het reglement op het stellen van borgtochten door landscomptabelen [Staatsblad 1866, no. 98], te bepalen, dat de hoofdonderwijzers aan de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers te Soerakarta en te Badoeng [Prenanger-Regentschappen], die ingevolge de beschikking van den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, van 27 Augustus 1872, no. 7969, belast zijn met het algemeen geldelijk en materieel beheer dier scholen, borgtocht behooren te stellen tot een bedrag van / 250,— [twee honderd vijftig gulden], en dat de tweede onderwijzers die mede ingevolge die beschikking belast zijn met de administratie van de externescholen bij die kweekscholen borgtocht behooren te stellen tot een bedrag van / 100,— [een honderd gulden].

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië:

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAEPEL.*

Civiel Departement.

Verloend:

Een tweejarig verlof naar Europa, wegens ziekte, aan den controleur der tweede bij de landelijke inkomsten en kultures C. G. van Baerle.

Een tweejarig verlof naar Nederland, aan den eersten kommissie op het bureau van den gouverneur van Sumatra's Westkust H. van Weerden.

Ontslagen:

Eervol, uit 's lands dienst, met behoud van recht op pensioen, de kommissie-administrateur bij het entrepôt te Batavia L. Meijer. Eervol, uit 's lands dienst, de gewezen klerk op het residentie-bureau te Soerabaya A. H. E. Douwes Dekker.

Ingetrokken:

Het aan den ambtenaar F. H. W. graaf von Ranzow, laatstelijk assistent-resident van Djokdjokarta, wegens ziekte verloend tweejarig verlof naar Nederland.

Benoemd:

Tot controleur der in- en uitvoerrechten te Batavia, de ontvanger te Samarang A. H. Beijer.

Tot onderschoot voor de politie aan de Diestpoort te Batavia, de waterschoot te Batavia M. Degens.

Tot waterschoot te Batavia, de ambtenaar op non-aktiviteit T. H. Loreij, laatstelijk schoot voor de politie te Oberibon.

Bij de Landelijke Inkomsten en Kultures.

Tot controleur der tweede klasse, de ambtenaar ter beschikking P. H. J. van Lowick.

Tot ambtenaar ter beschikking, de ambtenaar voor de burgerlijke dienst in Nederlandsch Indië K. F. van Swieten, thans tijdelijk werkzaam bij het departement van binnenlandsch bestuur.

Goedgekeurd:

dat door den landraad te Pasoeroean

Is benoemd:

Tot buitengewoon substituut-griffier bij die regtbank, buiten bezwaar van den lande, A. D. Schot, ambtenaar op wachtgeld.

dat door den landraad te Berbek (Kediri)

Is benoemd:

Tot buitengewoon substituut-griffier bij die regtbank, buiten bezwaar van den lande, J. F. Krul, ambtenaar op non-aktiviteit.

dat door den landraad te Soemoro (Madicoen)

Is benoemd:

Tot buitengewoon substituut-griffier bij die regtbank, buiten bezwaar van den lande, C. W. L. Fleur, controleur der eerste klasse bij de landelijke inkomsten en kultures.

Door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid,

Zijn benoemd:

Tot hulponderwijzer aan de openbare lagere school te Soemang [Madura] F. J. Muller, thans tweede hulponderwijzer aan de openbare lagere school te Buitenzorg [Batavia].

Tot tweeden hulponderwijzer aan de openbare lagere school te Buitenzorg [Batavia], J. L. G. Ducker, thans derde hulponderwijzer aan genoemde school en tot derden hulponderwijzer C. J. van Haastert, thans kweekeling aan die school.

Departement van Oorlog.

Verloend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den onder-intendant der eerste klasse bij de militaire administratie J. Mulder en aan den onder-intendant der tweede klasse bij de militaire administratie B. D. Pilet.

Een tweejarig verlof naar Nederland, aan den eersten luitenant der infanterie F. J. D. Paré.

Door den Kommandant van het Leger en Chef van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië zijn

Geplaatst:

Geneeskundige dienst.

Bij het groot-militair-hospitaal te Soerabaya, de militaire spothouder der 2de klasse G. H. Beer, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Infanterie.

Bij het 9de bataillon, de eerste luitenant C. J. J. H. van Kempen en de tweede luitenant H. A. B. Hasselaer en G. H. L. P. O. Igen, allen van het 10de bataillon.

Bij het 12de bataillon, de eerste luitenant Jhr. O. Z. Trip, van het garnizoens-bataillon der Wester-afdeeling van Borneo.

Bij het 15de bataillon, de eerste luitenant W. M. Meijer, van het 17de bataillon.

Bij het garnizoens-bataillon van Sumatra's Westkust en onderhoorigheden, de tweede luitenant G. J. Pufkus, van het 15de bataillon.

Bij het subsistentenkader te Soerabaya, de eerste luitenant A. H. van de Pol, van het 14de bataillon.

(*Javasche Courant* 1 October 1872).

Civiel Departement.

Verloend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school te Benkoelen L. W. Th. Schmidt.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de opziener der derde klasse bij het beschwezen op Java en Madura jhr. J. C. Goldman.

Benoemd:

- Tot hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school te Benkoelen, de eerste hulponderwijzer aan de openbare eerste lagere school te Batavia J. H. J. Laats.
- Tot eerste hulponderwijzer aan de openbare eerste lagere school te Batavia, de hulponderwijzer aan de openbare lagere school te Poerboingo (Banjoemas) W. F. Weide.

Goedgekeurd:

dat door den landraad te Koeto-ardjo (Bagelen)

Is benoemd:

- Tot buitengewoon substituut-griffier bij die regtbank, buiten bezwaar van den lande F. K. W. van Cattenburch, ambtenaar ter beschikking bij de landelijke inkomsten en kulturees.

Door den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken.

Burgerlijke Openbare Werken.

Geplaatst:

- Te Bezoeki, de benoemde ingenieur der 3de klasse A. M. S. Hogerwaard.

Overgeplaatst:

- Van Banjoemas naar Sitoemang [Banjoemas], de aspirant-ingenieur H. E. van Berokel.
- Van Pasoeroean naar Malang [Pasoeroean], de aspirant-ingenieur W. van der Wouf.
- Van Bands [Amboina] naar Magelang [Kadoe], de opzigt der eerste klasse G. G. van Gijen.
- Van Pekalongan naar Pabasan [Pekalongan], de opzigt der tweede klasse H. A. von Neidschutz.
- Van Muntok naar Batoeroesak [Banka], de opzigt der tweede klasse J. Haecon.
- Van Magelang [Kadoe] naar Bands [Amboina], de opzigt der derde klasse J. H. Hemmes.
- Van Pekalongan naar Bezoeki, de opzigt der derde klasse G. L. de Stoop.

Afdeling Telegrafie.

Ingetrokken:

- Het aan den leerling-telegrafist A. M. G. Schlundt Bodien verleend eervol ontslag uit zijne betrekking.

Ontheven:

- Wegens ziekte, eervol, van de verdere waarneming der betrekking van chef van het telegraaf-kantoor te Mokko-Mokko, de telegrafist der tweede klasse H. D. A. de Wolff.

Benoemd:

- Tot telegrafisten der derde klasse, de leerlingen-telegrafist J. F. Palm, J. A. van der Palm, E. G. N. de Senerpont Domis, W. F. van Heemskerk, W. A. C. Paulus, H. S. Loman, A. J. Pereira, R. W. Pereira, L. H. C. Mente en C. Veer.
- Tot leerlingen-telegrafist, L. G. Molier, M. F. Heijnnemsen, L. van Hutten, klerk ter algemeene sekretarie, H. Stuffers, J. M. Everts de Haan, Th. Smits en E. Kessberrij; met bepaling dat de drie eersten en de vijfde en zesde bij het telegraaf-kantoor te Weltevreden en de vierde en de laatste bij dat te Soerabaja worden werkzaam gesteld.

Overgeplaatst:

- Van het telegraaf-kantoor te Mokko-Mokko naar dat te Weltevreden, de telegrafist der tweede klasse H. D. A. de Wolff.
- Van het telegraaf-kantoor te Soerakarta naar dat te Mokko-Mokko, de telegrafist der tweede klasse J. H. Neijdorff; met bepaling, dat hij als chef van dat kantoor zal optreden.
- Naar het telegraaf-kantoor te Soerabaja, de telegrafisten der derde klasse E. G. N. de Senerpont Domis en R. W. Pereira, en de leerling-telegrafist J. L. W. G. Koch.
- Naar het telegraaf-kantoor te Cheribon, de telegrafist der derde klasse J. F. Palm en de leerling-telegrafist F. G. Balkema.
- Naar het telegraaf-kantoor te Probolingo, de leerling-telegrafist L. H. C. Mente.
- Naar het telegraaf-kantoor te Soerakarta, de telegrafist der derde klasse J. A. van der Palm.

Naar het telegraaf-kantoor te Telok-Betong, de telegrafist der derde klasse W. A. C. Paulus.

Naar het telegraaf-kantoor te Samarang, de leerlingen-telegrafist H. Bol en C. Veer;

allen van het telegraaf-kantoor te Weltevreden.

Naar het telegraaf-kantoor te Weltevreden, de leerlingen-telegrafist J. A. Abell, J. H. A. Lvanij, J. 'A. van Keeken, en R. Stekkinger, respectievelijk van het telegraaf-kantoor te Pekalongan, Tagal, Djokdjokarta en Samarang; J. C. Lichte en J. W. Roosen, van het telegraaf-kantoor te Soerakarta, en L. A. Nijvenheim, C. Schreuder en J. C. Bos, van het telegraaf-kantoor te Soerabaja.

Departement van Oorlog.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den msjoor der genie K. F. Caspersz.

Ontslagen:

Eervol, uit Zr. Ms. militaire dienst, wegens volbrachten diensttijd, met behoud van recht op pensioen, de kspitein der infanterie F. C. G. Cohen.

Departement der Marine.

Ontslagen:

Uit 's lands dienst, de geschorste tweede stuurman bij de gouvernements marine F. J. Galman.

(Javaasche Courant 4 October 1872.)

Civiel Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den procureur-generaal bij het hoog-geregtshof van Nederlandsch-Indie mr. M. P. A. Coster.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, wegens vertrek, als buitengewoon substituut-griffier, buiten bezwaar van den lande, bij den landraad te Pamekasan [Madura] P. W. L. Esink.

Eervol, uit 's lands dienst, met behoud van recht op pensioen, de ambtenaar op wachtgeld F. Bronwer, laatstelijk kommiss op het assistent-residentiekantoor te Montrado [Wester-afdeeling van Borneo], tevens vendumeester aldaar.

Eervol, uit 's lands dienst, de gewezen klerk op het bureau van den assistent-resident van Bitar [Kediri] P. D. Pochler.

Benoemd:

Tot griffier bij den omganden register in de vijfde afdeeling, de substituut-griffier bij den raad van justitie te Soerabaja mr. J. W. H. de Moulin.

Bij de in- en uitvoerregten.

Tot ontvanger te Samarang, de ontvanger te Padang J. Raaff.

Tot ontvanger te Padang [Sumatra's Westkust], de controleur aldaar J. C. Botter.

Magtiging verleend:

Tot de uitreiking aan den geneesheer J. Ali Cohen, van eene akte van toelating tot de uitoefening der genees-, heel- en verloskundige praktijk in de afdeelingen Soemedang en Soekapoera [Preanger-Regentschappen]; zijnde hij tevens belast met de waarneming der civiel geneeskundige dienst en het opzigt over de vaccine in de eerstgenoemde afdeeling en hem verder tijdelijk de waarneming opgedragen van de civiel geneeskundige dienst en het opzigt over de vaccine in de laatstgenoemde afdeeling.

Goedgekeurd:

dat door den landraad te Sumanap (Madura)

Is benoemd:

Tot buitengewoon substituut-griffier bij die regtbank, buiten bezwaar van den lande, J. A. Loese, gewezen eerste klerk op het assistent-residentiekantoor te Bawean, tevens griffier bij den landraad aldaar.

dat door den landraad te Bankalan (Madura)

Is benoemd:

Tot buitengewoon substituut-griffier bij die rechtbank, buiten bezwaar van den lande, W. A. Pfeifferkorn, kommissie ontvanger der in- en uitvoerregten aldaar.

Schutterijen, enz.

Bij de Schutterij te Ternate.

Ontslagen:

Ervol, wegens vertrek, de tweede luitenant D. L. van Rensse van Duivenbode.

Benoemd:

Tot tweeden luitenant, de sergeant C. van Dauren, van het korps.

Departement van Oorlog.

Door den Kommandant van het Leger en Chef van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië zijn:

Overgeplaatst:

Gewestelijke en Plaatselijke staf.

Als adjudant van den militairen kommandant der Westers-afdeeling van Borneo, de eerste luitenant J. M. Juda, van het garnizoens-bataillon in dat kommandement, zullende bij als zoodanig bij het wapen der infanterie worden gevoerd en la suite.

Infanterie.

Bij het 3de bataillon, de tweede luitensats R. H. van Schaik en E. H. Bolten, respectievelijk van het late en 4de bataillon.

Bij het 5de bataillon, de 1ste luitenant T. Buning, van het garnizoens-bataillon der 2de militaire afdeeling op Java.

Bij het 7de bataillon, de eerste luitenant F. C. L. van Raaij en de tweede luitensats F. W. A. H. Scheurer, J. D. J. Soell, A. G. Popelier en J. G. Blanken, de drie eersten van het late, de beide laatste respectievelijk van het 4de en 8ste bataillon.

Bij het 8ste bataillon, de tweede luitenant W. H. M. de Riel van het 4de bataillon.

Bij het 12de bataillon, de eerste luitenant C. W. J. P. Nilant, van het 8ste, benevens de tweede luitensats J. Surber, E. W. Blohoff van Heemskerck, G. J. Turk en P. van Trigti, de beide eersten van het 7de en de beide laatsten van het 3de bataillon.

Bij het garnizoens-bataillon der 2de militaire afdeeling op Java, de eerste luitenant A. G. Debart, van het 2de bataillon.

Bij het garnizoens-bataillon van Celebes en onderhoorigheden, de tweede luitensats V. A. A. Bekking, H. W. Vroesom de Haan en H. F. C. van Riplevelt, respectievelijk van het late, 5de en 4de bataillon.

Bij het garnizoens-bataillon der Moluksche eilanden, de eerste luitenant P. Hobbelaar en de tweede luitenant G. A. Raaijmakers, respectievelijk van het 5de en 8ste bataillon.

Departement der Marine.

Benoemd:

Tot tweeden machinist bij de gouvernements marine, de machinist-leerling der eerste klasse bij de Koninklijke Nederlandsche marine F. N. Sliotman.

Javasche Courant 8 October 1873.

ALGEMEEN OVERZICHT.

Met genoegen ontring men hier het telegram, waarbij mededeeling werd gedaan van eenige posten, die op de Indische begrooting voor 1873 voorkomen, als voor de haven van Batavia en de werken tot afvoer van water voor Batavia en Samarang, om die steden tegen overstroming te beveiligen. Het is te hopen dat men nu ook in 1873 een begin met de uitvoering zal maken; want hoevele werken zijn niet op begrootingen voorgekomen, waaraan het departement van burgerlijke werken de uitvoering naliet of ze eerst na veel tijdsverloop begon? Zonder reorganisatie van dien tak van dienst zal alles wel bij het

oude blijven. Men denke aan het verslag over de comptabiliteitswet.

Minder bevredigend is, dat nog geen cijfer voor 1873 uitgetrokken schijnt te zijn voor de reorganisatie van het bestuur op de buitenbezittingen. In het vorige jaar was de zaak immers reeds beslist. Wellicht is de telegram evenwel op dat punt onvolledig.

Met ongeduld verwacht men overigens tijding van hetgeen het opperbestuur voor den aanleg van spoorwegen denkt te doen. Is er een post voor de opnemingen uitgetrokken of wil men dat bij eene afzonderlijke wet regelen? De Minister heeft zeer zeker reeds een plan vastgesteld van hetgeen hij beoogt.

Een ander plan, dat de partikuliere industrie wilde ten uitvoer brengen, is hier in het water gevallen. Wij bedoelen dat van de Ned. Indische Droogdokmaatschappij. De heer Bosch heeft, na het verkrijgen der concessie, aan eenige personen in Indië eene raming gezonden en hunne adviezen gevraagd. Zijne cijfers konden den toets niet doorstaan. Thans is de prijs van ijzer enorm gestegen. Men miste in de herwaarts gezonden stakken elke begrooting van uitgaven en deskundigen beweren, dat met de som van / 2,400,000 nauwelijks hier een dok te maken is, terwijl men bij de berekening der uitgaven en inkomsten ook van eene inrichting te Soerabaja spreekt. De vestiging van het dok op kalk een afstand van de reede, als de heer Bosch wil, vindt mede afkeuring. Reedeeren zal een dok wanneer wij eene goede haven bezitten. Maar dan behoeft men het niet op Amsterdam te maken.

Wij hebben ons in tegenstelling van de twee andere bladen van aanprijzing van dit plan onthouden, omdat de cijfers ons geen het minste vertrouwen inboezemden. Daarentegen hebben wij de meest mogelijke publiciteit aan de zaak willen geven. Een uitvoerig verslag, door den redakteur van dit blad opgemaakt van eene vergadering van belangstellenden, den 30 Sept. gehouden, waarin het dokplan in het breede is besproken, is in de drie alhier verschijnende bladen opgenomen. Wij hebben de gezichte mannen in Nederland, die in het belang van onzen handel en van onze scheepvaart deze onderneming steunen, alsmede het publiek in kennis willen stellen van de redenen, die hier slechts hebben doen inschrijven voor het geringe bedrag van 4 aandeelen en 6 obligatien, of onder voorwaarde dat men zich nader met deskundigen in Indië zou verstaan, voor 43 aandeelen en 18 obligatien, elk van / 1000.

Indië heeft veel kapitaal uit Europa noodig. Maar wanneer misrekeningen, zooals van de Ned. Ind. Spoorwegmaatschappij hier terstond voorzien worden, achten wij ons niet gerechtigd plannen te steunen, opdat de kapitalisten niet afgeschrikt worden om hier fondsen te beleggen.

Uit Deli ontvangen wij bevredigende berichten. Wij vestigen de aandacht op de partikuliere telegrammen en mededeelingen, die ons blad het voorrecht had te kunnen publiceren.

De majoor van Stuwe schijnt terstond met kracht handelend te zijn opgetreden. De Javasche Courant van den 1 deser bevatte het volgende:

«Een van den resident van Riouw heden bij de Begeering ontvangen telegram meldt omtrent Deli het volgende:

Goede tijding, kampong Lamargo en versterkingen genomen en bezet.

Aan onze zijde geen dooden; de luitenant Prager, een europeesch sergeant en een korporaal gewond; de laatste gevaarlijk. Overigens zijn verscheidene Europeanen en inlanders door randjoes verwond.»

Wij hebben een telegram ontvangen, houdende dat bij de inneming van Lamargo behalve de 1e luitenant der infanterie J. A. Prager, de sergeant Aartsen en de korporaal

Reijers (de laatste alleen gevaarlijk), alsmede een 25tal manschappen gewond waren.

Eergister meldde de telegraaf ons, dat onze troepen zonder verlies tot Lawoe Pota en Soengei Bahilan waren doorgedrongen.

De *Janssche Ct.* van gister zegt daaromtrent:

Luidens eene van den kommandant der expeditionaire troepen in Deli ontvangen telegrafische dépêche, is den 2den dezer de stelling bij Laoe-Potah, na een kort gevecht, door den vijand ontruimd, met achterlating van twee kanonnen.

Aan onze zijde waren geen verliezen geleden; men telde zelfs geen enkelen gewonde.

Het verlies des vijands was onbekend.

Men schijnt naar Tandoe Benoewah te willen oprukken, een punt van veel belang voor het verkeer der Battaklanden, ten einde de onafhankelijke Battaks te noodzaken de twee hoofden van den opstand niet langer te steunen.

De overste von Hombracht is alhier teruggekeerd.

De *Janssche Ct.* van 1 dezer bevatte verder de volgende mededeelingen.

«Blijkens telegrafische berichten van Padang, van 15, 16 en 21 September jl, is in de Iaras Tjilatang (Fort de Kock) een samenzwering onder eenige geestelijken van minderen rang ontdekt, die ten doel had om opstand te verwekken.

«Door arrestatie van de schuldigen is het komplot, zonder de minste rustverstoring, bij tijds verijdeld.

«De bevolking bleef volkomen rustig en de passers werden even druk bezocht als naar gewoonte.»

Men spreekt van een komplot om het kruidhuis te Port de Kock in de lucht te doen springen en alle Europeaanen te vermoorden. Is die zaak van dien aard, dan is het zeer vreemd, dat het bestuur eerst de samenzwering op het spoor kwam, toen een 100tal personen er in betrokken waren.

Luidens officiële berichten van Amboina zijn voorts onlangs bij de installatie van den nieuw benoemden gezaghebber van de negorij Paulohij ter zuidkust van Ceram (afdeeling Elpa-Poetie-baal) eenige ongeregeligheden voorgevallen, ter zake waarvan een plaatselijk onderzoek is ingesteld.

De controleur Roskott, te dien einde met Z. Ms. stoomschip *Boineo* derwaarts gezonden, bevond dat deze overigens weinig beteekenende ongeregeligheden, welke weldra werden beëindigd, veroorzaakt waren door eenige den nieuwen regent vijandig gezinde personen, die de bevolking hadden aangehitst om dat hoofd niet te erkennen.

Op de noordkust van hetzelfde eiland (afdeeling Wahaal) zijn mede onenigheden ontstaan tuschen de Alfoersche negorijen Loemaweh en Warsiwa, doordien de laatstgenoemde weigerde eene boete te voldoen wegens gepleegden moord op inlanders van eerstgenoemde negorij verschuldigd.

Van bestuurswege zoude onvervuld een onderzoek worden ingesteld.

Op de te Padang den 1 dezer gehouden koffie-veiling zijn 27,000 pikols 1e. soort verkocht tegen f 42,57 per pikol en 1600 pikols 1e. soort tegen f 26,65 per pikol.

Bij eene ordonnantie van 1 dezer is eindelijk ook de billijkheid jegens de bevolking der residentie Banjoewangie betracht en haar, even als aan alle andere koffieplanters op Java, f 13 per pikol toegelegd.

Het stoomschip *Cowrad* is alhier na 40 dagen reis aangekomen. Algemeen is men tevrede over de reis en over den flinken kommandant, den heer Graadt van Roggen.

In de maand Augustus jl. zijn aan in- en uitgaande rechten op Java en Madura werkelijk ontvangen f 857,514,38, hetgeen met de 7 vorige maanden des jaars uitmaakt f 4,497,101,03, dat is meer dan in hetzelfde tijdvak van 1870 f 1,067,613,05 en meer dan in 1871 f 551,154,72.

Den 7 dezer zijn alhier geveild 8035,80 pikols Billiton-tin, die f 91,89 per pikol hebben opgebracht.

Volgens het 13e jaarverlag van de hoofdkommissie der Jongens-Weezen-inrichting te Soerabaja over 1871—72 heeft zij der regering het verzoek gericht om een jaarlijksch subsidie van f 18.000 te willen toekennen, zal de inrichting in stand blijven.

Den 3 dezer is de nieuwe cursus aan de hogere burgerschool alhier, afdeling A., geopend met 144 leerlingen. Het getal leerlingen van afd. B. is nog niet bekend.

De Samarangsche Zee- en Brand-assurantie-maatschappij deelt een dividend uit van 30 pct. of f 150 per aandeel.

Nadat de zaak van den assistent-resident te Djokidja op nieuw was onderzocht, is hij tot de bekentenis gekomen eene som van f 40,000 te hebben ontvangen en na den opium-pachter twee dagen lang de kwitantie te hebben beloofd, te hebben volgehouden van niets te weten. Het verlof naar Nederland, aan dien ambtenaar verleend, is ingetrokken.

Van onderwijzers in de 2de afdeeling op Java is f 235,50 voor het Thorbeckefonds ingekomen.

Te Lamongan (res. Soerabaja) zal eene inlandsche school worden opgericht.

De heer Ferguson, konsul-generaal en zaakgelastigde in China, per *Cowrad* alhier aangekomen, heeft zich ter beschikking van den handel gesteld, om van 7 tot 12 dezer de belangen van den handel op China met hem te bespreken.

De heer van den Bossche, resident van Palembang, heeft verlof naar Nederland gevraagd.

Aangekomen en Vertrokken Personen.

Van Nederland, met het stooms. *Cowrad*, kapt. komdt. van Kesteren, echtg., zuster en kind, luit. Georges, consul-generaal Ferguson, echtg. en 3 kinderen, offic. van gez. Little en Borst, pastoors Palinx, Verbraak, ten Brink en Briegelaar, 4 geestelijke Zusters, de heeren v. d. Plass, Schönewald, Couperus, Pryce, Cameron, v. Turoschka Pohl, Ovink, van Stigt, van Bousekom, Prikker, Welter en echtg., de Nijs, Tjarks, Hermann, echtg. en 3 kinderen, v. Dorp, echtg. en 2 kinderen, v. d. Abeelen, van Schaik, Haccou, Glaser, mejufv. Retemeijer geb. Sarlamijn, mevr. Bool en zoon, 3 oud. officieren en 47 militairen.

Van Nederland, met het Ned. schip *Cornelia*, de heeren de Boer, echtg. en 4 kinderen, opperwachtmeester Tiet, Meertens, echtg. en kind.

Van Singapore, met het stooms. *Nessa*, 2 heeren van Delden, de heeren Wijnsaents, Valette, van Heck, Ferdinando Alberi en Tosser, Mevr. Lagnier en kind.

Van Hongkong, met het Eng. schip *D. Mc. B. Park*, Mevr. Young.

Naar Muntok, Rieuw en Singapore, met het stooms. *William Mackinson*, Mevr. van der Crab en kind, Mejufv. Nieuwhoff en Z. M. troepen.

CARGA-LIJSTEN.

Invoer.

Van Hongkong per Ned. schip „Johanna“ ges. Verduin agt. J. Daendels en co.

75 va boter, 50 kazen, 5 kn kazen, Verduin.

Van Nederland per Ned. schip „Geb.“ van der Beek ges. van der Wouden agt. J. Daendels en co.

877 ton kolen, 200 va boter, 24 md erwten, 30 pe bessen, 30 coil draadnagels, van der Wouden.

Invoer.

- Van Nederland per Ned. schip „Nieuwe Waterweg II”,
gez. Zwart, agt. J. F. van Leeuwen en co.
1500 ton steenkolen, 30 va boter, 65 ps kazen, 20 trossen touw,
2 kn provissie, J. F. van Leeuwen en co.
- Van Engeland per Zweedsch schip „Peter Dickson”, gez.
Gadda, agt. J. Peet en co.
42 kn koopmanschappen, Geo Wehry en co. 1 kt uurwerk,
Reiss en co. 1400 kn zeep, 1 vat ijzerwerk, 1 kt kramerijen,
Gumprich en Strauss. 105 bundels gegalv. ijzer, 2045 ijzer
platen, 45 bundels staal, 20 bundels schoppen, 13 coll ijzer-
werk, Martin, Dyce en co. 12 bn manufacturen, 1 pak mon-
sters, Mainz en co. 15 coll aardewerk, W. Loonen en co.
75 md aardewerk, 135 kn koopwaren, 350 do kruid, J. Peet
en co. 10 kn beschuit, 5 coll ijzerwerk, Pandel en Stiehaus.
55 kn wijn, G. Soermondt en co. 30 kn kruid, 1 wagen,
1 kt koopwaren, 67 va idem, 30 kn kruid, 3850 do zeep
Houghton en co. 5 kn koopwaren, E. Moormann en co.
150 ijzer, 25 staven ijzer, 2 va ijzerwerk, 2 kn koop-
waren, J. Dunlop. 20 kn koper, Bahre en Kinder. 9280
kn zeep, Pitcairn, Syme en co. 28 kn bier, 250 do brandij,
35 do lucifers, 5 do beschuit, 34 do dranken, 12 do wijn,
3850 do zeep, 6 va hagels, 4 ijzeren retorta, 2 va ijzerwerk,
349 coll koopwaren, Qued.
- Van Nederland per Ned. schip „Cosmelia”, gez. Croese,
agt. J. P. van Leeuwen en co.
42 kn manufacturen, 300 keld genever, 7 kn garens, 200 va
meel, 150 kn bier, 25 do huiden preparaat, 1 kt dranken, J.
P. van Leeuwen en co. 3 kn was, Aganoor. 100 md
s/water, 8 kn provissie, Cavardino en co. 18 kn manufactu-
ren, 48 do provissie, E. ten Brinck en co. 60 va boter, B.
van Leeuwen en co. 21 kn galanterien, manufacturen en
modewaren, H. A. Bahlmann en co. 41 kn provissie, Gil-
bert. 30 kn bier, 100 va zwavel, 100 do bier, 45 kn zakken,
Bahre en Kinder. 200 ps hammen, 6 kn manufacturen, van
Beek, Reinecke en co. 49 kn manufacturen, 100 bn garens,
Mainz en co. 100 s/water, 21 kn manufacturen, 12 do kra-
merijen, 16 do speelgoed, Engelhard en co. 2 kn rijtuigen,
23 do wijn, J. Daendels en co. 20 kn kazen, de Laege en
co. 25 va soda, Brans. 20 va verf, 4 kn lampen, 3 do
kramerijen, 3 do lucifers, 100 md s/water, 2 coll ijzerwerk,
geb. Heerink. 150 kn kaarsen, 58 do provissie, 44
do manufacturen, Pandel en Stiehaus. 2 kn kramerijen, Gum-
prich en Strauss. 25 kn manufacturen, 276 coll koopwaren,
Geo Wehry en co. 80 pakken garens, 80 coll manufacturen,
Busing, Schröder en co. 25 kn manufacturen, E. Moormann
en co. 500 va spijkers, W. Loonen en co. 15 kn provissie,
12 do bessensap, van Vienten en Cox. 3 kn wijn, Steufert.
23 kn wijn, Alting Mees. 4 va gereedschappen, 26 pakken
ijzerwerk, 7 kn kramerijen, 33 do lampen, 1 kt lampspitten, 3
kn wasdoek, 1 kt maalden, 78 coll kramerijen, 2 kn ijzerwerk,
2 do monsters, 2 do potlooden, 4 do muiscavallen, 257 do
dranken, 3 do parfumerien, geb. Satorius, Veder en co. 6
kn wijn, Hofstede. 4 kn wijn, de Wendt. 10 diverse, wed.
van Blommesteijn. 4 kn kazen, 60 ps kazen, Gezagsvorder.
107 kn aardewerk, 33 do glaswerk, 1000 do zeep, 70 coll
koopwaren, 100 kn cognac, 84 do manufacturen, 74 pakken
touw, 100 kn kaarsen, Order. eenige gouvernements goederen.

Uitvoer.

- Naar Nederland per Ned. schip „Johanna”, gez. Rosingh agt.
J. Daendels en co.
Te Tegal geladen.
1000 pik koffij, 275 pik rotting, 1000336 pik suiker N. H. M.
Te Cheribon geladen.
1200,80 pik suiker, 34 leggers arak, 125 pik rotting, 612 ps
buffelhuiden. N. H. M.
Te Samarang geladen.
4953 pik koffij, 2615 $\frac{1}{2}$ net indigo N. H. M.
Alhier geladen.
1200 pik tin, 3250 pik koffij, 10 kn gouvernements goederen,
algemeene pakhuismeester.

Naar Nederland via Probolinggo, per Ned. schip „Johanna”,
gez. Verduin, agt. agt. J. Daendels en co.

Voor Nederland.

50 pik koffij, 4200 A. pd. thee, 176 pik rotting, Internationale

Naar Nederland via Cheribon per Ned. schip „Geb. van der
Beek”, gez. v. d. Woude, agt. J. Daendels en co.

877 ton steenkolen, 30 ps hammen, Aan boord gebleven van Ne-
derland.

Voor Nederland.

1000 pik tin, N. H. M.

Naar Pamanoeakan per stoomb. „Coquette”, gez. Pijloo,
agt. Reynat en Vinja.

10 keld petroleum, 1 kt meel, 1 do likeuren, 4 emmers, Engel-
hard en co. 1 naaimachine, Pijloo.

Naar Nederland per Eng. schip „Cavour”, gez.

Evans, agt. Dummler en co.

15 ton steenkolen, Aan boord gebleven lading van Engeland,
te Samarang geladen.

11431,11 pik suiker, van den Broek en Veeckens. 10608,19
pik suiker, Mac Neill en co. 5825 pik suiker, Dorrepaal en co.
alhier geladen.

250 pik rotting, 38010 E. pd. thee, Dummler en co.

Naar de Coos Eilanden per Eng. schip „Adelaide”, gez.

Seyffert, agt. Tidman, Balfour en co.

1000 ps vloersteen, 300 ps bamboe, 34 ps ledige vaten, 340
pik rijst, 13,15 do suiker, 1 kt wijn, 1 do manufacturen, 1 va
sodawater, 5 keld lijnolie, 12 bundels ijzer, 2 keld petroleum,
2 va teer, 2 do boter, 2 do bier, 20 do meel, Tidman, Balfour
en co. 5 keld genever, Reynat en Vinja. 1 kt koopwaren,
Reiss en co.

Naar Nederland via Passaroeng per Eng. schip „Petunia”,
gez. Johnson, agt. Busing, Schröder en co.

102 pik rotting, Busing, Schröder en co.

Naar Nederland via Samarang per Ned. schip „Mr. J.

van Leunep”, gez. van den Sprekel, agt.

J. Daendels en co.

15 kn wijn, 13 rollen zeildoek, 10 kn vermouthe, 26 keld gene-
ver, 6 kn groenten en provissie, 58 blikken koek, 10/m stee-
nen, 98 va boter, 46 ps hammen, 5 mud. goet, 6 do bonnen,
9 do erwten, Aan boord gebleven lading van Nederland.

Voor Nederland.

100 pik rotting, 3000 do koffij, 600 do tin, N. H. M.

Naar Samarang en Soerabaja per Eng. schip „Magelan”

gez. Hughes, agt. MacLaine, Watson en co.

9052 kn zeep, 13 do koopwaren, 185 do manufacturen, 194 do
kruid, 50 pakken emmers, 9 kn ijzerwerk, 8 do zeep, 7 do
beschuit, 1 cijnoder, 6 kn wijn, 505 md aardewerk, 7280 coll
ijzer, Aan boord gebleven lading van Londen.

Naar Nederland via Soerabaja per Zweedsch schip Galathea, gez.

Winblad, agt. Mainz en co.

Voor Nederland.

130 pik rotting, Mainz en co.

Naar Nederland per Ned. schip „Aegidia en Pauline”,

gez. de Groot, agt. E. ten Brinck en co.

te Passaroeng geladen.

600 pik tin, 14000 do koffij, 150 do rotting, N. H. M.

alhier geladen.

1 kt kleederen, Noteboom. 11 coll gouvernements goederen:
2 va meel, 1 vat vleesch, 2 va boter, Batenburg en co. 2
va spek, 10 kn vleesch, E. ten Brinck en co. 2 kn gember,
900 A. pd. beood, Aan boord gebleven van Hongkoong.

S C H E P S - B E R I C H T E N .

Straat Sunda doorgezeld.

DATUM	VLAG	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	NAAM
September 27	Engelsch	Fair Leader	Fookes	Carill	1 Juni	Singapore
—	Nederlandsch	Erasmus	Hulshoff	Batavia	28 September	Lauterbach
—	Zweedsch	Galatia	Furublad	Buenos Ajers	—	Batavia
—	Engelsch	Chieftain	Blacklock	Singapore	4 September	Batavia
—	—	Hotwell Castle	Watt	Provinsjo	19	—
—	Am-rikaansch	Soeloo	Sheetwell	—	17	—
—	Engelsch	Whitfell	Jones	Carill	24 Juni	—
—	—	Prentiss	Mackil	Hongkong	15 Augustus	—
—	Zweedsch	Dickson	Gadler	Londen	2 Juli	—
—	N-erlandsch	Gebroeders van der Beek	van der Woude	Rotterdam	1	—
—	Engelsch	Apelle	Mar Lay	Singapore	31 September	Knap de Goudt Hong
—	—	Palm Zeil	Bagley	Manilla	27 Augustus	New-York
—	—	Kaat	Boed	Greenock	8 Juni	Batavia
October 1	Nederlandsch	Nieuwe Waterweg II	Zwart	Amsterdam	—	—
—	Zweedsch	Charles Tuthé	Prytz	—	22 September	Batavia
—	Engelsch	Petunia	Johnson	—	7 Augustus	—
—	Amerikaansch	Anie	Morrison	Rio de Janeiro	16 Juni	—
—	Noord Duitseh	Luperinse	Boisik	Liverpool	12	—
—	—	Hassonia	Willier	Hamburg	23	—
—	Nederlandsch	stoomboot Conrad	Graadt van Raggen	Amsterdam	—	—
—	Amerikaansch	Springfield	James S. Dwight	Manilla	15 Augustus	New-York
—	Engelsch	Wyle	Brown	Indranagoe	30 September	Batavia
—	—	Kin-Sin	Whitton	Ampoy	18 Augustus	—
—	Nederlandsch	Netalema	Gaaf	Batavia	2 October	Amsterdam
—	Noord Duitseh	A. H. Will	Voss	Rio de Janeiro	4 Augustus	Singapore
—	Engelsch	Hocapur	Corrigal	Singapore	17 September	Londen
—	Nederlandsch	Johanna en Margaretha	Roback	Batavia	4 October	—
—	—	Rio de la Plata	Remmers	—	6	—
—	—	Nijverheid	Schnap	—	6	Amsterdam
—	Engelsch	Mary Shepherd	George Crool	Samarang	2	Batavia
—	—	Hannah Nicholson	black	Poehow	21 Augustus	Melbourne
—	—	Adelaide	Seyffert	Batavia	6 October	Corn Filand
—	Amerikaansch	Conet	Brul	Manilla	3 September	Batavia
—	—	Harold	Gardner	Rio de Janeiro	31 Juli	—
—	Engelsch	Helze	Evans	Poehow	8 September	Melbourne

Aangekomen Schepen te Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	AGENTEN
September 28	Nederlandsch	schip	Johanna	Verduin	Hongkong	22 Augustus	—
—	Zweedsch	—	Galatia	Kinblab	Buenos Ajers	27 Juli	—
—	Engelsch	—	Cavour	Evara	Samarang	26 Sept.	—
October 1	Nederlandsch	—	Gebroeders van der Beek	v. d. Woude	Amsterdam	1 Juni	J. Daendels & Co.
—	—	—	Cornelia	Croese	—	29 Mei	J. F. van Leeuwen & Co.
—	—	—	Nieuw Waterweg II	Zwart	—	8 Juni	—
—	—	—	stoomb.	St. Anna	uit reterog	1 Oct.	—
—	Zweedsch	schip	Peter Dickson	Gudén	Londen	10 Juli	J. F. van Leeuwen & Co.
—	Nederlandsch	stoomb.	Conrad	Graadt van Raggen	Amsterdam	24 Augustus	J. Daendels en Co.
—	Fransch	—	Neva	Marmarino	Singapore	1 October	W. Suermondt Waa.
—	Nederlandsch	schip	Angelia Paulina	de Groot	Passarang	24 Sept.	E. ten Brinken Co.
—	Engelsch	—	Petunia	Johnson	Rio de Janeiro	7 Augustus	—
—	—	—	Cavalier	Knight	Hongkong	0	Dumiler & Co.
—	Russ.	bark	Aliste	Dreisch	Cheriban	4 October	—
—	Engelsch	schip	D. Mc. B. Park	Young	Hongkong	20 Augustus	—
—	—	—	Nile	Hughes	Tapel	20 September	—
—	Nederlandsch	schip	Nederland en Oranje	Houmoot	Samarang	3 October	—
—	—	—	Maria Sarah	v. d. Eijk	Pekalongan	6	—
—	Engelsch	—	Miranda	Syren	Singapore	18 Sept.	—

Vertrokken Schepen van Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	NAAM
September 28	Noord Duitseh	stoomb.	Eersteling	Sandman	Millon
—	Nederlandsch	schip	President van Rijksoverel	Lieuwen	Soerabaia
—	Engelsch	stoomb.	Vidar	Murray	Singapore
—	Noord Duitseh	bark	Frach	Voss	Nederlands
—	Engelsch	stoomb.	Sea Gull	Ridge	Padang
—	Nederlandsch	schip	Schamus	Rosling	Nederlands
—	Zweedsch	—	Galatia	Kinblab	Soerabaia
October 5	Nederlandsch	—	Gebroeders van der Beek	v. d. Woude	Cheriban
—	—	—	Johanna	Verduin	Prebolings
—	—	—	Mr. Jacob van Lennep	Berkelbach v/d. Spreukel	Samarang
—	Engelsch	bark	Adelaide	Seiffert	Koer-Blandes
—	—	—	Petunia	Johnson	Passarang
—	—	—	Magellan	Hughes	Samarang
—	—	—	Cavalier	Knight	Prebolings
—	Nederlandsch	—	Angelia Paulina	de Groot	Noerland